

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

MAAHANMUUTTAJAN SAMOVAARI- HANKKEESTA SAAMA TUKI

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi
Sosiaalialan aikuistyö
Opinnäytetyö
11.10.2011
Alla Tsypuleva
Elena Taskinen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

TSYPULEVA, ALLA & TASKINEN, ELENA: Maahanmuuttajan Samovaari-hankkeesta saama tuki

Sosiaalipedagogisen aikuistyön opinnäytetyö, 56 sivua, 21 liitesivua

Syksy 2011

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkoituksena oli työllistymisen tukeminen maahanmuuttajalähtöisesti. Opinnäytetyön tavoitteena on maahanmuuttajien saaman tuen selvittäminen osana hanketoimintaa, kuvaaminen ja analysoiminen sekä asiakkaiden että työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksessa on esitetty, mikä on tärkeää maahanmuuttajille ja minkälaisen tuen tai palvelun tulisi olla sekä mikä maahanmuuttajien saama hyöty olisi Samovaari-hankkeessa. Lisäksi tutkittiin projektityöntekijöiden työtä sekä heidän työssään kohtaavia haasteita.

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen ja luonteeltaan laadullinen. Tutkimusaineisto kerättiin kesällä 2011. Aineistonkeruumenetelmänä oli haastattelu kahden puolistrukturoidun kyselylomakkeen perusteella, joka toteutettiin 20:lle Samovaari-hankkeen venäjänkieliselle asiakkaalle ja kolmelle työntekijälle. Aineisto analysoitiin kvantifiointia ja sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. Teoreettisena viitekehyksenä olivat maahanmuuttajiin liittyvät asiat ja hankkeesta saadut tutkimuodot.

Samovaari-hankkeen tarve on lähtenyt liikkeelle maahanmuuttajanaisten suuresta työttömyysasteesta Lahdessa ja sen seutukunnissa ja sen toimet on suunniteltu maahanmuuttajien työllistymistä edistäviksi. Samovaari-hankkeen myötä työllistetään ja koulutetaan maahanmuuttajataustaisia asiakkaita. Tutkittavien eniten käyttämiä työllistämispalveluita asiakasaikana olivat ohjaus ja neuvonta. Projektityöntekijät pyrkivät auttamaan asiakkaita tulevaisuuden suunnitelmien selvittämisessä ja opastivat palveluiden käytössä tai ohjasivat palveluiden piiriin. Samovaari-hankkeen työntekijät totesivat yksilökohtaisen palveluohjauksen olevan tärkeä toimintamalli, jonka tarve on lisääntynyt hankkeen asiakkaiden keskuudessa.

Hankkeesta saatu hyöty on haastateltavien keskuudessa suuri, koska kaikki tutkittavat asiakkaat saivat tarvittavan tuen ja palvelun. Hankkeen vaikuttavuudesta kertoo asiakkaiden toimintakyvyn kasvaminen ja aktivoituminen. Suurin osa haastateltavista löysi Samovaari-hankkeesta tai sen kautta työharjoittelupaikan, muutamamat heistä saivat palkkatuetun työn, mikä on vienyt työuraa eteenpäin tukemalla suomen kielen ja suomalaisen työkuulttuurin oppimista sekä synnyttämällä tärkeitä kontakteja työllistämispolussa.

Avainsanat: maahanmuuttaja, tuki, palvelu, työllistyminen, hanke.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MAAHANMUUTTAJANA SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA	3
2.1	Maahanmuuttajan asema työmarkkinoilla	3
2.2	Maahanmuuttajan työllistymisestä ja -haasteet	4
2.3	Maahanmuuttajan tukimuotoja suomalaisessa yhteiskunnassa	6
2.4	Aiempia tutkimuksia	9
3	SAMOVAARI-HANKKEEN ESITTELY	12
3.1	Toimintasuunnitelma	13
3.2	Tavoitteet, toteuttamistavat ja -muodot	14
3.3	Vastuujat ja asiakaslähtöisyys	15
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	17
4.1	Tutkimuksen aihe, tavoitteet ja kohderyhmät	17
4.2	Tutkimusongelma ja -menetelmät	17
4.3	Aineistonkeruu ja analyysi	18
4.4	Tutkimuksen kulku, luottavuuden tarkastelu ja eettisyys	21
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	23
5.1	Samovaari-hankkeen haastateltujen taustatiedot	23
5.2	Maahanmuuttajien tarpeet ja mahdollisuudet	28
5.2.1	Asiakkaiden näkökulmat asiakasajan tarpeisiin ja mahdollisuuksiin	28
5.2.2	Työntekijöiden näkökulma maahanmuuttajien tarpeisiin ja mahdollisuuksiin	31
5.3	Hankkeen haasteet ja kehittämissuunnat	31
5.4	Samovaari-hankkeen tarpeellisuus ja vaikuttavuus	34
5.4.1	Haastateltavien näkökulma hankkeen tärkeyteen	34
5.4.2	Työntekijöiden näkökulma hankkeen tuloksellisuuteen	39
6	POHDINTA JA TYÖN ARVIONTI	43
	LÄHTEET	50
	LIITTEET	57

1 JOHDANTO

Hanketoiminta laajenee ja ammatillistuu todella vauhdikkaasti. Monet organisaatiot valitsevat sen, koska se on yhä useamman ammattialan tärkeä menestystekijä ja tietoinen strateginen valinta. Kehittämishankkeja suunnitellaan sillä tavoin, että aluksi määritellään ajatus, toiminta ja ongelmia, joita pitää ratkaista työn aikana. Prosessi on suuntaa ja liikettä, projekti on tavoitteita ja tuloksia. (Koskinen 2002, 5–8.)

Hanketoiminta on nykyään vielä uusi työmuoto ja mahdollisuus, jonka kautta maahanmuuttaja voi työllistyä ja löytää oman paikkansa suomalaisesta yhteiskunnasta. Tämän työn aiheen valinnassa olemme miettineet erilaisia teemavaihtoehtoja. Koska maahanmuuttajan on vaikeaa löytää työpaikka, halusimme tässä opinnäytetyössä käsitellä hankkeen roolia maahanmuuttajien elämässä. Analysoidesamme ja itse osallistuessamme hankkeen asiakastyöhön muun muassa ohjaukseen voimme tutkia sisältä päin projektiryhmän toimintaa ja kehitystä.

Suunnitellessamme työtä valitsimme Lahdessa olevan Samovaari-kehittämishankkeen, johon olemme tutustuneet sekä ohjaajina että työharjoittelijoina. Maahanmuuttajien saamat tuet hankkeessa on hyvin ajankohtainen aihe ja sillä on suuri merkitys työllistyville maahanmuuttajille. Olemme kiinnostuneet hankkeen toiminnasta, koska nykyään hanke on työllistymisen väline ja keskeinen kotoutumisen haaste.

Valitsimme Samovaari-hankkeen, koska sen toimipiste sijaitsee Lahdessa ja on tuttu meille. Olemme osallistuneet itse siihen työharjoittelumme kautta. Toimiessamme hankkeessa tutustuimme sen toimintaan ja moniin muihin asioihin, joista kerromme meidän opinnäytetyössämme.

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen ja luonteeltaan kvalitatiivinen. Sen tarkoituksena oli selvittää maahanmuuttajan saamaa tukea. Rajasimme tutkimuksemme kohdistamaan venäjänkielisiin maahanmuuttajiin ja heille annettuun tukeen. Aineistonkeruumenetelmänä olemme käyttäneet haastattelua polistrukturoidun kyselylomakkeen perusteella. Tämä tutkimusmenetelmä sopii, kun kyseessä ovat ihmis-

ten kokemukset ja ajatukset. Haastattelimme Samovaari-hankkeen 20 asiakasta sekä kolme työntekijää. Haastattelut teimme Lahdessa.

Toisessa luvussa käsittelemme, miten maahanmuuttaja kokee itsensä suomalaisessa yhteiskunnassa. Tutkiessamme maahanmuuttajien asemaa työmarkkinoilla esitämme, millaisiin työllistymisesteisiin ja –haasteisiin he törmäävät. Tässä luvussa lukija voi tutustua maahanmuuttajille tarkoitettuihin työmuotoihin. Kuvaamme, millaista tukea maahanmuuttaja voi saada kotoutumiseensa suomalaisessa yhteiskunnassa muun muassa Lahden alueella. Maahanmuuttajien työllistymistä on tutkittu paljon ja siitä on julkaistu erilaisia tutkimuksia, joiden keskuudessa voi korostaa Annikka Forsanderin roolia. Hankkeista on tehty monenlaisia raportteja, jotka toteavat hanketoiminnan olevan tärkeää maahanmuuttajille.

Kolmannessa luvussa esittelemme Samovaari-hanketta, jonka toiminta-ajatuksena on apu ja tuki työllistymisessä ja koulutuksessa Lahdessa asuville maahanmuuttajille. Lukija voi saada tietoja Samovaari-hankkeen toimintasuunnitelmasta, sen tavoitteista, toteuttamistavoista ja muodoista. Tässä luvussa on kirjoitettu, miten vastuut on jaettu ja mitä yhteistyökumppaneita Samovaari-hankkeella on. Tärkeää on se, että hanke on asiakaslähtöinen ja kohdistuu henkilökohtaiseen palveluohjaukseen.

Neljännessä luvussa opinnäytetyömme etenee niin, että toteutamme tutkimuksen laadullista menetelmää käyttäen. Tässä luvussa lukija voi tutustua opinnäytetyömme kohderyhmään, tutkimus ongelmaan ja –menetelmiin. Esittelemme, miten aineistonkeruu tapahtui, miten analysoimme materiaalia. Viidennessä luvussa esitämme tutkimuksen tulokset, joista voi päätellä Samovaari-hankkeen tarpeellisuudesta ja merkityksellisyydestä.

Opinnäytetyön loppuosassa pohdimme, miten Samovaari-hankkeen toiminta vaikuttaa maahanmuuttajiin ja mitä se tuo heille sekä käytännöllisestä että teoreettiselta kannalta. Hanke on elävä ja kehittävä työmuoto, siksi maahanmuuttaja voi saada huomattavaa tukea Samovaari-hankkeessa, joka voi vaikuttaa jopa hänen työllistymisensä etenemiseen tai työllistymispolun löytämiseen sekä elämäntilanteeseen.

2 MAAHANMUUTTAJANA SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

Ulkomaalaislaki antaa lukuisia määritelmiä kasitteelle ”ulkomaalainen”; määritelmien sisältö riippuu kansalaisuudesta, oleskeluluvasta, Shengenin sopimuksesta ja muista eri maahanmuuttoon tai maastamuuttoon liittyvistä syistä. (Ulkomaalaislaki 301/2004.)

”Maahanmuuttajalla tarkoitetaan ulkomaalaista, joka asuu pysyvästi Suomessa” (Räty 2002, 108, 13). Maahanmuuttaja on vakiintunut käsitteeksi, joka tarkoittaa kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia. Maahanmuuttajat tulevat Suomeen eri syistä esimerkiksi töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana. ”Paluumuuttaja on henkilö, joka on ollut aiemmin suomalainen tai jolla on suomalaiset sukujuuret.” Pakolaiset joutuvat muuttamaan kotimaasta toiseen maahan poliittisista tai muista syistä. (Räty 2002, 108, 11.)

Vuoden 2010 lopussa Suomessa asuvien maahanmuuttajien osuus oli 248 135 henkilöä. Suurimpana vieraskielisenä ryhmänä on venäjän kieltä puhuvia. Näitä laskettiin 54 559 henkilöä eli 1,01 prosenttia koko väestöstä. Lahden alueen asukasluku oli 101 588, joista ulkomaalaisten määrä oli 3 437 eli 3,7 prosenttia väestöstä. (Maahanmuuttovirasto 2010.)

2.1 Maahanmuuttajan asema työmarkkinoilla

Maahanmuuttajalle työpaikka on keskeinen ja tärkeä tekijä suomalaisessa yhteiskunnassa (Forsander & Ekholm 2001, 59). Työssäkäynti merkitsee maahanmuuttajalle elämän paranemista, taloudellista kasvua ja kehittymismahdollisuuksia tulevaisuudessa. Työllistyminen vaikuttaa myös maahanmuuttajien psykososiaaliseen tasoon eli omanarvontunteeseen, elämänhallintaan ja yhteisön arvostukseen. (Alitolppa-Niitamo, Söderling & Fågel, 2005, 39.) Työttömyys vaikuttaa maahanmuuttajien elinoliohon niin yksilö- kuin yhteisötasolla. Esimerkiksi yhden perheenjäsenen työttömyys vaikuttaa koko perheen kotoutumiseen uuteen yhteiskuntaan. (Forsander & Ekholm 2001, 59.)

Suomessa maahanmuuttajien työllistyminen on tavallisesti vaikeampaa kuin valtaväestön (Forsander & Ekholm 2001, 59). Tilastojen mukaan työttömien maahanmuuttajien osuus on Suomessa korkea (Alitolppa-Niitamo ym, 2005, 53). Työttömyysaste vuonna 2010 oli noin 8,4 prosenttia eli työttömiä maahanmuuttajia oli 266 500 henkilöä. Miesten työttömyysaste on korkeampi kuin naisten (9,1 prosenttia ja 7,6 prosenttia). Ulkomaalaisten työnhakijoiden osuus TE-toimistoissa on 7 prosenttia eli 56 000, joista suurin osa on venäläisiä, 13 300 työnhakijaa. (Maahanmuuttovirasto 2010.)

Vaikuttavana tekijänä maahanmuuttajan työllistymiseen on maassa oleskelu. Pidempi asuttu aika parantaa pääsyä työelämään ja lisää työuran vakiintumista ja siirtymistä pätkätöistä pysyvämpiin työpaikkoihin. (Maahanmuuttovirasto 2010.)

Maahanmuuttajat ovat melko koulutettu ryhmä. He yrittävät työllistyä suoraan tai hakeutuvat opiskelemaan. (Sisäasiainministeriö 2009.) Tilastojen mukaan vain vajaa puolet korkeasti koulutetuista suomenkielentaitoisista venäläisistä oli edennyt vakituisiin työsuhteisiin kahdeksan vuoden kuluessa. Vähäinen määrä johtuu siitä, ettei heidän tutkintoaan ollut rinnastettu suomalaiseen tutkintoon. ”Tutkimuksen mukaan suomalaiset työnantajat arvostavat suomalaisissa oppilaitoksissa saatua koulutusta ja Suomessa hankittua työkokemusta enemmän kuin ulkomaisia.” Venäläiset palkansaajat ovat keskittyneet Suomen työmarkkinoilla erityisesti terveydenhuollon, kuljetuksen ja siivouksen ammattialoille. (Tilastokeskus 2005.)

Maahanmuuttajista eniten yrityksiä Suomessa ovat perustaneet venäläiset ja turkkilaiset. Kaikista ei ole yrittäjiksi eikä yrittäjäyys ratkaise kaikkien maahanmuuttajien työllistymisongelmia. Maahanmuuttajien yrittäjäyys on kuitenkin selvästi kasvussa Suomessa. maahanmuuttajista toimii yrittäjänä noin neljä prosenttia. (Forsander & Ekholm 2001, 77–78.)

2.2 Maahanmuuttajan työllistymisestä ja -haasteet

Maahanmuuttajien työllistymisen ongelmat kiteytyvät muista kuin työvoimapolitiisista syistä maahan muuttaneisiin. (Forsander & Ekholm 2001, 60.)

Useimpien maahanmuuttajien työllistyminen on riippuvainen suomalaisessa työelämässä vaadittavien perustaitojen, ennen muuta kotimaisten kielten ja muiden kulttuuristen kykyjen hallinnasta. Näitä taitoja opiskellaan muun muassa maahanmuuttajakoulutuksessa, joka on työvoimapoliittista aikuiskoulutusta ja koulutukseen pääseminen edellyttää työttömyyttä. Niiden maahanmuuttajien, joiden muutto ei perustu työvoiman kysyntään, sijoittuminen ammattitaitoa vastaavan työhön onkin yleensä mahdollista sitten, kun suomen kieli ja muut työmarkkinaresurssit ovat hallinnassa. (Forsander & Ekholm 2001, 63.)

Maahanmuuttajaan itseensä liittyviä ongelmia työllistymisen suhteen ovat heikko suomen kielen taito ja koulutuksen tai osaamisen puute sekä sen vajavuus. Maahanmuuttajan työllistymisen esteenä on yleensä myös se, että hänellä ei ole tarpeeksi tietoa siitä, miten voi parantaa ammattitaitoaan, mihin myös heikot verkostot suomalaisessa yhteiskunnassa liittyvät. Työnantajan näkökulmasta esteenä voi olla pelko, että työnantajalle tulee lisää kustannuksia maahanmuuttajatyöntekijästä tai että hänellä ei ole riittävästi kieli- ja ammattitaitoa.

Maahanmuuttajat tarvitsevat työelämässä etenemisen edellytyksinä tiettyjen resurssien hallintaa kuten kielitaitoa, ammattitaitoa, kulttuurista kompetenssia ja sosiaalisia kykyjä sekä valta-yhteiskunnan verkostojen hallintaa. Monet tarvitsevatkin uudessa maassa lisää koulutusta tai jopa ammatinvaihtoa, jotta ammattitaito vastasi paremmin työelämän tarpeita, koska koulutuspääomaa ja toisessa maassa hankittua työkokemusta ei ole helppo siirtää sellaisenaan maasta toiseen. (Forsander & Ekholm 2001, 64.)

Maahanmuuttajien pääsemistä ammatilliseen peruskoulutukseen sekä korkeakoulutusoiseen koulutukseen vaikeuttaa koulutuspaikkojen yleinen puute. (Sisäasiainministeriö 2009.) Aikuiskoulutuksen tavoitteina on kehittää koulutusta vastaamaan maahanmuuttajien osaamisia ja tehostaa osaamisten tunnustamista sekä kohdentaa koulutustarjontaa työllistymisen ja työvoiman saatavuuden keskeisille aloille. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2008.) Opetus- ja kulttuuriministeriön asettamien tavoitteiden mukaisesti maahanmuuttajilla on oikeus saada suomalaisessa yhteiskunnassa tasavertaisesti toimivia valmiuksia pitämällä yllä heidän omaa kulttuuri-identiteettiään. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010.)

Tämänhetkinen lainsäädäntö ei ole tasapuolinen maahanmuuttajien etuuksien ja rahoituksen osalta. Tietyissä tapauksissa työtön maahanmuuttaja voi jäädä vaille sosiaaliturvaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.) Maahanmuuttaja voi joutua hankaliin tilanteisiin viranomaisten kanssa. Välttämättä hän ei tiedä mitä kohtaamisessa tapahtuu ja tämä osaltaan aiheuttaa epävarmuutta. Myös työntekijä voi tuntea olonsa epävarmaksi mm. puutteellisen kielitaidon vuoksi. (Hammar-Suutari 2006, 111–113.)

Työllistyessään maahanmuuttajat ovat usein valmiita tekemään työtä suomalaista palkkatasoa alhaisemmalla palkkatasolla. Itseasiassa maahanmuuttajat kokevat näin syrjintää työnhaussa. (Tilastokeskus 2003).

2.3 Maahanmuuttajan tukimuotoja suomalaisessa yhteiskunnassa

Puhuttaessaan kotouttamislaista on mainittava kotouttaminen ja kotoutuminen - määrittelmistä. Rätty (2002, 135) määrittelee niitä seuraavasti: ”kotoutuminen on maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltä ja kulttuuriaan säilyttäen. Kotouttamisella tarkoitetaan viranomaisten edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja.”

Kotouttamislaki astui voimaan 1.5.1999. Se säätelee kotouttamispalvelujen järjestämistä Suomeen muuttaneille. Tämä laki velvoittaa kunnat laatimaan yhdessä työvoimaviranomaisten, kansaneläkelaitoksen ja muiden viranomaisten kanssa kotouttamisohjelman, jossa määritellään tavoitteet, toimenpiteet ja voimavarat kotouttamiselle. Lisäksi laaditaan viranomaisten yhteistyösuunnitelma. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999/493.)

Uusi kotoutumislaki on tullut voimaan 1.9.2011. Sen tavoitteena on maahanmuuttajien nopeampi työllistyminen ja sen edellytysten parantaminen. Aikaisemmin laki kohdistui pakolaisiin tai paluumuuttajiin, mutta nykyisin uudessa kotoutumislaisissa huomioidaan kaikenikäiset ja -taustaiset muuttajat. Kotoutumisen alkuvaiheen palvelulla kartoitetaan maahanmuuttajan tiedot ja selvitetään ja arvioidaan

hänen tarpeensa, minkä jälkeen ohjataan toimenpiteisiin tarvelähtöisesti. (Sisäasiainministeriö 2011.) Oikeastaan mitään mullistavaa muutosta ei löydy uudesta laista, ainakaan maahanmuuttajien kannalta, maahanmuuttajille suunnattuja edistäviä toimia siinä ei juuri ole sen enempää kuin nykyisessä laissa. (Laki kotouttamisen edistämisestä 2011/1386.)

Työ- ja elinkeinoministeriön tiedotteen mukaan hallitus valmistelee nelivuotisen valtion kotouttamisohjelman 2012 toukokuun loppuun mennessä. Ohjelma suuntautuu sellaisten keinojen tehostamiseksi, jotka parantavat maahanmuuttajien työllisyyttä, edistävät kotoutumiskoulutusta ja parantavat heikossa asemassa olevien maahanmuuttajanuorten, -naisten ja turvapaikanhakijoiden asemaa. Ohjelma edellyttää kotouttamisen helpottamisen seurantaa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011.)

Kotouttamisessa ohjausvastuu on sisäasiainministeriöllä, opetusministeriöllä ja työ- ja elinkeinoministeriöllä. Alueilla toimivat sisäasiainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön ohjaamat ELY-keskukset. Paikallisesti kunnat ja TE-toimistot tekevät kotouttamistyötä. Vertailtaessa EU-maihin, Kanadaan, Norjaan, Sveitsiin ja Yhdysvaltoihin Suomi tarjoaa neljänneksi parhaat edellytykset kotoutumiselle. (Maahanmuuttovirasto 2010.)

Maahanmuuttaja voi käyttää erilaisia palveluja kuten työllistymiseen, sosiaaliturvaan ja koulutukseen liittyviä palveluja. Koulutus Suomessa on monipuolista, mutta maahanmuuttajan kielitaito on useasti osallistumisen esteenä.

Kotouttamislain mukaan maahanmuuttajalle, jolla on oleskelulupa ja kotikunta, ja joka on ilmoittautunut työttömäksi, laaditaan kotoutumissuunnitelma (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999/493.) Kotouttamissuunnitelmat edistävät maahanmuuttajien menestystä työmarkkinoilla. Havaintojen mukaan kotouttamissuunnitelman laatiminen kasvatti vuosittaisia työkuukausia noin neljällä kuukaudella ja ansiotuloja noin seitsemällä tuhannella eurolla. Kotouttamissuunnitelmia voidaan pitää vaikuttavana toimena. (Tilastokeskus 2011.)

Maahanmuuttajille tarjotaan monia erilaisia ja erimuotoisia tukimuotoja. Maahanmuuttajalla on oikeus ohjaukseen, neuvontaan ja tiedottamiseen, perehdyttämiseen yhteiskuntaan ja sen toimintaan. Koulutukseen liittyviä palveluja ovat suomen tai ruotsin kielen opetus, työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen ja työmarkkinatoimenpiteisiin rinnastettavat toimenpiteet, luku- ja kirjoitustaidon opetus sekä perusopetusta täydentävä opetus. On olemassa muitakin toimenpiteitä kuten tulkkaus, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävät toimenpiteet ja palvelut, alaikäisten maahanmuuttajien erityistarpeiden vaatimat toimenpiteet, erityistä tukea tarvitseville ryhmille järjestettävät toimenpiteet sekä muut palvelut, jotka kannustavat maahanmuuttajaa omatoimisesti hankkimaan yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja. (Sisäasiainministeriö 2009.)

Yleensä maahanmuuttaja sopeutuu helposti suomalaiseen yhteiskuntaan oman vähemmistöryhmänsä kautta. Oma etninen ryhmä on tärkeä sosiaalinen verkosto, koska siinä maahanmuuttajat voivat puhua omaa äidinkieltä, heillä on samoja kokemuksia ja sama kulttuuri. (Räty 2002, 108, 112.) Vertaistoiminta tähtää toisten tukemiseen ja auttamiseen. Se on tavoitteellista toimintaa. Oleellista on vastavuoroisuus ja samassa elämäntilanteessa olevien henkilöiden vuorovaikutus. (Hyväri 2005, 214.) Vastuu kotoutumisesta on aina maahanmuuttajalla itsellään. Maahanmuuttajien mahdollisesti saama yhteiskunnan tuki tulee kytkeä kielitaidon ja muun kotoutumisen edistymiseen.

Lahden maahanmuuttajapalvelut ja Päijät-Hämeen maahanmuuttopolitiikka

Lahden maahanmuuttajia varten toimii vastaanottoon erikoistunut yksikkö, joka antaa neuvontaa ja ohjausta. Maahanmuuttajapalvelut vastaa ulkomaalaisten vastaanottopalveluista, sosiaalipalveluista, sekä toimeentulon turvaamisesta alkuvaiheessa. Tämä yksikkö yleisesti perehdyttää palveluihin, ohjaa ja tukee kriisitilanteissa ja osallistuu kotoutumissuunnitelman tekemiseen yhdessä työvoimatoimiston kanssa. Muut itsenäisesti Lahteen muuttaneet maahanmuuttajat asioivat alueellisissa sosiaalikeskuksissa tarvitessaan tukea.

Päijät-Hämeen maakunnassa on laadittu vuonna 2009 yhteinen maahanmuuttoliittinen ohjelma, joka työstettiin laaja-alaisena kuntien ja erilaisten toimijoiden

yhteistyönä. ALIPI on Lahden kaupungin hallinnoima hanke, joka edistää aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa. Ohjelmassa on 112 toimeenpide-ehdotusta, jotka liittyvät työllisyyteen ja yrittäjyyteen, aikuiskoulutukseen, kotouttamiseen, sosiaali- ja terveydenhuoltoon sekä varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Näissä asioissa on edistettävä ja mahdollisimman konkreettisesti parannettava maahanmuuttajien asemaa. (Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2010–2015 2009.)

Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma vuosille 2010–2015 on keskittynyt seuraaviin kohtiin:

- maahanmuuttajien ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamiseen, työllisyystilanteen parantamiseen sekä yrittäjyyden tukemiseen
- maahanmuuttajien aikuiskoulutusmahdollisuuksien parantamiseen, sekä työyhteisöjen ja työnantajien monikulttuuristen valmiuksien kehittämiseen
- kotouttamisen tehostamiseen tiedottamisen ja kouluttamisen avulla
- sosiaali- ja tervyshuollossa asiakkaan ja työntekijöiden oikeuksien parantamiseen sekä henkilöstön koulutuksen ja konsultaatiopalvelujen järjestämiseen
- varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa äidinkielen säilyttämiseen, suomen kielen opetukseen lasten kohdalla ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisemiseen. (Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2010–2015 2009.)

Laadittu ohjelma tarkistetaan uuden kotouttamislain astuttua voimaan vuonna 2011.

Lahdessa maahanmuuttajille tarkoitettuja tukia ja palveluja on kehitetty monipuolisesti ja eri tavoin.

2.4 Aiempia tutkimuksia

Maahanmuuttajiin tähtäävät palvelut ja tuki on maahanmuuttopolitiikan keskeinen tehtävä. Hankkeet parantavat maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymismahdol-

lisuuksia sekä työssä viihtymistä. Hankkeen työntekijät helpottavat heidän kotoutumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan. (Ruhanen & Martikainen 2006.)

Maahanmuuttajille suunnatut tukitoimenpiteet mm. hankkeiden kautta on ajan-kohtainen aihe, koska sillä on selkeä yhteiskunnallinen tilaus. Tutkimuksia siitä on julkaistu Väestöliitossa, Sisäasiainministeriössä, Opetus- ja kulttuuriministeriössä, Maahanmuuttovirastossa, Sosiaali- ja terveysministeriössä ja Tilastokeskuksessa.

Minttu Rätty (2002) tarjoaa perustietoja Suomen suurimmista maahanmuuttajaryhmistä, kulttuurierojen merkityksestä käytännössä ja maahanmuuttajan elämäntilanteeseen vaikuttavista tekijöistä. Anne Alitolppa-Niitamo, Ismo Söderling and Stina Fågel (2005) käsittelevät omassa teoksessaan maahanmuuttoon liittyviä muutoksia ja maahanmuuttajaperheiden elämää ja arjen haasteita.

Suurin osa julkastuista tutkimuksista on tehty venäläisten ja virolaisten kotoutumisesta. Venäläinen, virolainen, suomalainen – kirja tarkastelee maahanmuuttajien ja paluumuuttajien elämää syrjäytymisen ja akkulturaation näkökulmasta. (Liebkind ym. 2004.)

Annikka Forsander on tutkinut laajasti maahanmuuttajiin liittyviä ongelmia: työllistymistä, maahanmuuttajien integraatiota ja kotoutumista. Hän julkaisi eriaiheisia kirjoja ja artikkeleita maahanmuuttajista suomen, ruotsin ja englannin kielellä. Hän on käsitellyt ja kirjoittanut eri maahanmuuttajaryhmien asemaa politiikan ja hallinnon näkökulmasta. Kaupunginhallitus valitsi hänet Helsingin kaupungin ensimmäiseksi maahanmuuttoasioiden johtajaksi (Henkilöstökeskus 2009.)

Omassa raportissaan Milla Ruhanen kartoitti tietoja maahanmuuttajahankkeista, tutkii ja kuvaa niitä ja niiden hyviä käytäntöjä. Hankkeet tukevat maahanmuuttajien kotoutumista, koulutusta, monikulttuurisuuden edistämistä ja työllistämistä. Suomessa on lukuisia projekteja, joista puolet tähtää suoraan työllistymisen edistämiseen. Yleisimmät hyvät käytännöt keskittyivät maahanmuuttajien opastukseen, tiedottamiseen ja koulutukseen. Harvat hankkeet suuntautuivat ihmisen koko elämäntilanteeseen. (Ruhanen & Martikainen 2006.)

Sillanrakentajat- kirjassa tekijät tutkivat nuorisotyöttömyyden ongelmia ja maahanmuuttajien kotoutumista suurilla kaupunkiseuduilla. Teoksessa on esitelty projekteja, jotka edistivät nuorison ja maahanmuuttajien työllisyyttä. Sillanrakentajat arvioi nuorisolle ja maahanmuuttajielle luotuja projekteja hyvien käytäntöjen puolelta.

Osallisena Suomessa –hankkeen tavoitteena on parempien edellytyksien luominen maahanmuuttajien kotoutumisen edistymiseksi. Tästä kehittämissuunnitelmasta voi seurata, miten kehitty kotoutumiskoulutus ja miten tekijät arvioivat sen vaikuttavuutta maahanmuuttajiin. (Pöyhönen, Tarnanen, Vehviläinen, Virtanen & Pihlaja 2010).

Suomen erilaiset laitokset, yhdistykset, kansalaisjärjestöt ja seurakunnat ym. sitoutuvat maahanmuuttajatyöhön luomalla tarkoituksenmukaisia projekteja. Jokaisen projektin on kirjoitettava raportti tehdystä työstä, mistä voi kartoittaa tietoja ja saada enemmän informaatiota maahanmuuttajien saamasta tuesta. Esimerkiksi Helsingin Diakoniaopisto on toteuttanut eri kohderyhmille tarkoitettuja hankkeita, tehnyt erityyppistä toimintaa ja julkaissut niistä raportteja. Helsingin Diakoniaopiston maahanmuuttajataustaisille henkilöille tarjoamat koulutukset valmistavat ja valmentavat opiskelijoita ammatillisiin jatko-opintoihin ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Useat projektit toimivat siltana yhdistäen työssäoppimisen ja opinnot. Projektit auttavat niiden toimijoita kehittämään toimintaansa, luomaan uusia toimintatapoja ja kontakteja. (Helsingin Diakoniaopisto 2011.)

3 SAMOVAARI-HANKKEEN ESITTELY

Samovaari-projekti kuuluu valtakunnalliseen Väilyömarkkinat-kehittämishankkeeseen. Hankkeen tavoite on tukea maahanmuuttajien työllistymistä ja luoda uusia työn tekemisen malleja, kuten koti- ja hoivapalvelujen tuottaminen vanhuksille heidän omalla äidinkielellään (esim. venäjä). (Euroopan sosiaalirahasto 2011.)

Hankkeen aikana toteutetaan hankkeeseen osallistuvilla maahanmuuttajilla täsmäkoulutusta. Koulutus on mm. muunto-, oppisopimus- ja työvoimapolitiittista koulutusta sekä syventävää osuuskunta- ja yrittäjäkoulutusta. Projektia hallinnoi Koti ja kuusi osuuskunta ja sen kautta mahdollistetaan työttömälle asiakkaalle työkyvyn ja ammattitaidon mukainen työpolku ja työllistyminen. (Samovaari-projekti 2008.)

Kehittämishankkeelle on tyypillistä vaiheittaisuus. Prosessikehittämisen alkuvaiheen toteutusstrategiassa on rajattu toimijakenttä ja etenemisen vaiheet. Samovaarin suunnitelmalla on tarkoitus toteuttaa 1.4.2009 - 31.5.2012, jolloin se dokumentoidaan ja raportoidaan vaihe vaiheelta. Projektin dokumentoinnin loppuvaiheessa tarkoitus on tehdä arviointi ja vetää johtopäätökset työn onnistumisesta ja merkityksestä.

Samovaari-hanke tekee tiivistä yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Sen yhteistyökumppaneina ovat Manna ry, Koulutuskeskus Salpaus, Lahden kaupunki, Lahden inkerinsuomalaiset ry, Päijät-Hämeen TE-toimisto, Lahden Seurakuntayhtymä, 4H-yhdistyksen Askeleet eteenpäin - hanke, monitoimikeskus Takatasku. Myös on tehty kumppanuussopimus Polut, Portaat ja Pitkospuut Työelämään – hankkeen kanssa, joka antaa yhteistyömahdollisuuksia eri toimijoiden kesken yli kuntarajojen. Kumppanuus merkitsee yhteistä sitoutumista laadittujen hankesuunnitelmien tavoitteiden saavuttamiseksi, työharjoittelun tarjoamista sekä työkokeilu- tai palkkatukipaikkoja asiakkaille. (Samovaari-hankkeen raportti 2010.)

Kaikissa hankkeissa tarvitaan rahoitusta. Rakennerahastotietopalvelun välityksellä voidaan hakea tietoja projektien rahoituksesta. Samovaari-hankkeelle oli myön-

netty EU:lta ja valtion puolesta 362 253 euroa, josta toteutunut osa oli 244 466 euroa. Suunniteltu julkinen rahoitus oli 404 637 euroa, josta toteutunut osuus oli 244 466 euroa. Laskiessa Samovaari-hankkeen rahoitus se on 488 932 euroa. (Euroopan unioni. Euroopan aluekehitysrahasto. Euroopan sosiaalirahasto. 2011.)

3.1 Toimintasuunnitelma

Projektiprosessilla tarkoitetaan sitä, että hankkeen ideointivaiheesta edetään tuotosten juurruttamiseen ja levittämiseen. Prosessi sisältää mm. budjetointia, rahoitushakemuksia, selvityksiä, toiminnan käynnistämistä, toteuttamista, seuranta ja arviointia sekä projektin päättämiseen liittyviä toimia. (A-klinikkasäätiö 2009.)

Jokaisella kehittämishankkeella on oma toimintasuunnitelma. Suunnittelu alkaa eri syistä: yleensä nykyisen järjestelmän sisältämistä ongelmista, halusta kehittää omaa toimintaa tai ulkoisista paineista. Toiminnan kehittäminen lähtee toiminta-ajatukselta.

Samovaari-hankkeen toiminta-ajatuksena on apu ja tuki Lahdessa asuville maahanmuuttajille, koska sen ympäristökunnissa asuvien maahanmuuttajien ja etenkin maahanmuuttajanaisten työttömyysprosentti on miehiä korkeampaa, vaikka naiset olisivat omassa kotimaassaan hyvin koulutettuja. Joka kolmas venäläisistä naisista oli ollut työttömänä vähintään 12 kuukautta viimeisten 24 kuukauden aikana. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 341). Samovaari-hankkeen myötä työllistetään ja koulutetaan maahanmuuttajanaisia hoivapalvelujen avustaviin tehtäviin kuten koti- ja ateriapalveluihin. Hanke pyrkii löytämään työtä jo Suomessa asuville maahanmuuttajille. (Samovaari-hankesuunnitelma 2009.)

Toiminta-ajatus on organisaation tai yrityksen toiminnan olemassaolon ja toiminnan lähtökohta. Kehittämissuunnitelmaa noudattamalla organisaatio tai yritys kehittää oma toimintaansa, palveluja ja tuotteitaan ympäristön odotusten mukaisesti. Toiminta aloitetaan siitä, että muodostetaan mahdollisimman luotettava, konkreettinen ja realistinen kuva tavoitetilasta.

3.2 Tavoitteet, toteuttamistavat ja -muodot

Kehittämisprojektissa lähdetään liikkeelle asetetuista tavoitteista ja hankkeen tarpeellisuudesta ja kysynnästä. Projekti on tehtävä, jolla on määrätty tavoitteet, resurssit sekä organisaatio ja jonka toteutus tapahtuu suunnitelmallisesti ja valvotusti ennalta laaditun aikataulun mukaisesti. (Suunnittelumallit ja menetelmät.)

Samovaari-hankkeen sisältöä ja tavoitteita on määritetty yhteisissä palavereissa, joiden pohjalta hankesuunnitelmaa on laadittu. Yksi hankkeen tavoitteista on selvittää mahdollisuuksia uusille yritysmuodoille kuten taloudellinen yhdistys ja / tai yleishyödyllinen osakeyhtiö, joista Suomessa ei vielä ole kokemusta eikä lainsäädäntöä niitä varten. Hankkeen tavoitteena on maahanmuuttajien yrityksen esim. osuuskunnan perustaminen. Tulokseksi luokitellaan myös uusien pysyvien työpaikkojen syntyminen. Uusilla työn tekemisen malleilla tavoitellaan maahanmuuttaja- ja suomalaisvanhusten hyvinvoinnin lisääntymistä. Uuden mallin myötä tyytyväiset asiakkaat lasketaan hankkeen tuloksiksi. Samovaari-hankkeen myötä työllistyneitä henkilöitä on tavoitteena johdattaa myös oppimispoluille. (Samovaari-hankesuunnitelma 2009.)

Samovaari-hankkeen toteuttamistavat ja muodot

Kehittämishankkeen asiantuntijaosuudesta vastaa asiantuntijaorganisaatio. Kyseinen organisaation tehtävänä on toteuttaa hankkeen määräämiä tehtäviä. Samovaari-hankkeen ensimmäisenä etappina työpolulla on Koti ja Kuusi osuuskunta, joka työllistää esim. pitkäaikaistyöttömän yrityksensä tehtäviin, opastaa työn tekemiseen ja hyvän työtuloksen saavuttamiseen. Lopulta työntekijä voi kohentuneen itsetunnon ja ammattitaidon omaavana ohjautua avoimille työmarkkinoille.

Kehittämishankkeen toteuttamismuotoina ovat esim. koulutus, työssä oppiminen sekä palkkatuettujen työntekijöiden, työssäoppijoiden ja harjoittelijoiden työvalmennus ja ohjaus. Toiminnallisina periaatteina ovat itsetunnon paraneminen sekä matalan kynnyksen työpaikkojen lisääminen. Hankkeessa luodaan uusi työn tekemisen malli maahanmuuttajavanhuksille tarjottavista hoiva- ja kotipalveluista heidän omalla äidinkielellään. (Samovaari – hankesuunnitelma 2009.)

3.3 Vastuujaot ja asiakaslähtöisyys

Vastuujaot

Hankkeella on oltava vastuullinen toteuttaja sekä selkeät, mutta tarvittaessa joustavat työnjaot. Kehittämishanke toteuttaa työtä tiimissä. Tiimiorganisaatio rakentuu itseohjautuvista tiimeistä. Ne vaikuttavat toisiinsa, ja toimintaa leimaa joustavuus ja kehittyminen. Tiimityöskentelyssä ihmiset voivat tehdä työtä kokonaisvaltaisesti alusta loppuun: ryhmä saa suunnitella, toteuttaa ja valvoa itse omaa työtään. Tätä kautta ryhmä kantaa myös itse vastuun tehtävistään. Ihmisten henkisiä voimavaroja hyödynnetään paremmin heidän omilla ehdoillaan, jotka sovitetaan yhteen organisaation tavoitteiden kanssa. Työstään vastuun kantava ihminen tietää myös, mitä omista päätöksistä seuraa. Hän toimii itseohjautuvasti ja korjaa päätöksiään työsuorituksen aikana, jotta sovittu tavoite saavutetaan. (Spiik 1999, 79–80.) Jokaisen tiimin jäsenen on hyväksyttävä sosiaalinen vastuunsa tiimissä. Ihmiset ovat tiimissä toisistaan riippuvaisia. Tiimityöskentelyssä on muistettava, että tiimin tehtävä on useimmiten tärkeämpi kuin yksittäisen jäsenen tarpeet. (Spiik 1999, 96, 101.) Tiimissä on hyvin tärkeää, että jokainen kantaa vastuun tiimin ihmisuhteista ja luo hyvää henkeä omalla käyttäytymisellään. Jokaisen kanssa voi oppia tekemään yhteistyötä, kun vaalimme tiimin sisäisiä ihmisuhteita ja tiimin me-henkeä. (Spiik 1999, 113.)

Kehittämishankkeelle on tyypillistä, että itseohjautuva tiimi ottaa täyden vastuun tiimin tehtävistä. Esimies siirtyy tiimin ulkopuolelle varmistamaan tiimille hyvät työskentelyolosuhteet ja tarpeelliset tiedot. Tiimin tehtävät tulevat prosessista (sisäisiltä tai ulkoisilta asiakkailta) eivätkä vain esimiehen kautta. Hän on luonnollisesti tietoinen asioista, koska esimiehen yksi päätehtävistä on varmistaa kokonaisprosessin toimivuus muun muassa junailemalla tiimien välistä yhteistyötä. (Spiik 1999, 135.)

Sosiaaliset taidot kuuluvat jokaisen esimiehen perustaitoihin; ihmiset tulee hyväksyä tasavertaisiksi työyhteisön jäseniksi. Johtajan on ymmärrettävä myös itseään ja organisaationsa toimintaa. Selkeät tavoitteet, myönteinen ilmapiiri ja luottamus ihmisten kyvykkyyteen ovat menestyksellisen johtamisen peruspilareita.

Johtoryhmä on olennainen osa organisaation johtamistapaa ja -filosofiaa. Se on avainasemassa, kun haetaan organisaation yhtenäisyyttä - "meidän tapaamme toimia". Harkitusti rakennettuna ja kehitettynä johtoryhmä tuottaa lisäarvoa, joka näkyy organisaation kilpailukyvyssä ja valmiudessa lunastaa paikkansa toimintaympäristössään.

Samovaari-hankkeen työryhmä koostuu muutamasta henkilöstä, jotka ovat projektin ohjausryhmänä. Projektipäällikkö on hankkeen vastuullinen toteuttaja. Työpoluttaja eli työhön ohjaaja ja maahanmuuttajakoordinaattori vastaavat erilaisista tehtävistä ja kehittävät toimintaansa siten, että jokaisen ammattitaito ja yhteistyökyky kasvavat, jolloin myös työn tehokkuus ja laatu paranevat. Hankesihiteeri vastaa taloushallinnollisesta puolesta. (Samovaari-projekti 2008.)

Asiakslähtöisyys

Hankkeessa on kahden vuoden toiminnan jälkeen noin 200 asiakasta, pääosin Venäjältä Suomeen muuttaneita. Hankkeessa työskentelee projektinvetäjä, projektisihteeri, koordinaattori ja ohjaaja. Samovaari-hankkeen etuna on, että koordinaattori ja ohjaaja ovat itse maahanmuuttajia ja puhuvat äidinkieltä (venäjää) ja tuntevat maahanmuuttajien kotoutumisprosessia omakohtaisesti. Tämä lisää kulttuurisensitiivisyyttä ja helpottaa asiakkaiden yksilöllistä ohjausta.

Hankkeen asiakkaat ovat työttömiä maahanmuuttajia. Hankkeen asiakkaille tehdään aluksi asiakassuunnitelma, jossa hahmotellaan mahdollinen työ- ja koulutuspolku. Asiakkaita opastetaan suomalaiseen työkuulttuuriin, toimialojen työtehtäviin, hyvään työtulokseen ja motivoidaan käyttämään suomen kieltä. Tavoitteena on, että asiakkaan ammatti- ja kielitaito kohentuu ohjauksen, neuvonnan ja työharjoittelun tai palkkatukijaksojen jälkeen niin, että hän työllistyy avoimille työmarkkinoille. Samovaari-hanke pyrkii löytämään asiakkaille harjoittelupaikkoja myös muista organisaatioista ja yrityksistä. Siirtymävaiheessa myös hanketta hallinnoiva Koti ja Kuusi Osuuskunta sosiaalisena yrityksenä voi edelleen sijoittaa henkilön toiseen organisaatioon. Edelleen sijoitettavalla asiakkaalla on oltava motivaatiota ja kykyjä oppia uusi ammatti työn kautta.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen aihe, tavoitteet ja kohderyhmät

Tutkimuksellisen opinnäytetyön tavoitteena on maahanmuuttajien saaman tuen selvittäminen sekä asiakkaiden että työntekijöiden näkökulmasta. Aiheen valinnan perusedellytyksenä on sen tutkittavuus (Kananen 2008, 45.): meillä on ollut tuntemusta siitä voidaksemme viedä tutkimuksen läpi onnistuneesti. Aihe liittyy maahanmuuttajien työllistymiseen.

Opinnäytetyössä tutkittavana on, minkälaisissa palveluissa ja tukimuodoissa Samovaari-hanke on tärkeä maahanmuuttajille koulutus- ja työllistymispolussa. Kohderyhmänä ovat hankkeen venäjänkieliset maahanmuuttaja-asiakkaat sekä työntekijät. Koska tutkittavien oma äidinkieli on venäjä, meidän venäjätaitoisina on helppo pitää yhteyksiä heihin.

Suunnitellessamme opinnäytetyötämme valitsimme Lahdessa olevan Samovaari-hankkeen, johon olimme tutustuneet ollessamme jo siellä työharjoittelussa. Opinnäytetyön tavoitteena on Samovaari-hankkeen tuen ja palvelun kuvaaminen ja sen analysoiminen. Haluaisimme tuoda esiin, mikä on tärkeää maahanmuuttajille ja minkälainen pitäisi olla tuen tai palvelun sekä mistä maahanmuuttajat voisivat saada hyötyä Samovaari-hankkeessa. Tutkimusongelma jo rakentaa rungon opinnäytetyölle ja paljastaa työn tarkoituksen ja tavoitteet. (Kananen 2008, 51.)

4.2 Tutkimusongelma ja -menetelmät

Valittaessa menetelmiä ja toimintatapoja päätettiin tehdä haastattelun polistrukturoidun kyselylomakkeen perusteella, joka palvelee työtämme mainiosti. Puolistrukturoitu lomake sopii tutkimukseemme, koska keskusteltiin merkityksellisistä ja aroista aiheista tutkittavien kanssa (Hirsjärvi & Hurme 1995, 35–37.) Haastattelulle mietettiin teemat, mutta niiden lisäksi oli valmisteltu tarkkoja haastateltaville esitettäviä kysymyksiä. Puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla saadaan tietoa juuri tietyistä asioista, eikä haastateltaville näin ollen ollut tarpeellista antaa kovin

suuria vapauksia haastattelutilanteessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009.)

Valmiiden vastausvaihtoehtojen jälkeen kyselyssä on myös esitetty avoimia kysymyksiä. Suljetut ja avoimet kysymykset antavat mahdollisimman paljon tietoja asiakkaiden mielenpiteestä hankkeen tarjoamasta tuesta. Avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin ja antavat mahdollisuuden pyytää tutkittavatta perustelua tietystä asiasta. Lisäkysymyksiä käytettiin tarpeen mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 201, 205) Avoin haastattelu antaa mahdollisuuden keskustella erilaisista seikoista ja viivähtää pitempään jossakin aiheessa. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 31.)

Samovaari-hanke auttaa ja tukee Lahdessa asuvia maahanmuuttajia. Hanke pyrkii löytämään töitä ja työpolkuja jo Suomessa asuville maahanmuuttajille sekä ohjaamaan heitä sopivan koulutuksen löytymiseksi. Me valitsimme tutkimusongelmaksi vain yhden: miten asiakkaat ja työntekijät kokevat Samovaari-projektista saamansa tuen ja palvelun.

Tutkimusongelma, aineistonkeruu ja menetelmät ovat toisiinsa tiivissä yhteydessä, sillä käytetty menetelmä auttaa saavuttamaan asetettua päämäärää (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 184).

4.3 Aineistonkeruu ja analyysi

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen ja luonteeltaan laadullinen. Sen aineisto perustuu haastattelutiedon hankintaan. Otos on valittu tarkoituksenmukaisesti. Apuna täydentävän tiedon hankinnassa käytettiin haastattelulomakkeita. Haastateltavien ääni ja näkökulma pääsivät esille keskustelujen kautta. Aineistomme sisältää kahdenkymmenen asiakkaan sekä kolmen työntekijän yksilöhaastattelut. Analysoitava oli 249 sivua haastatteluaineistoa.

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, joista sovittiin puhelimitse. Haastattelussa meillä oli mukana sekä suomenkielinen että venäjän kielelle käännetty kyselylo-

make (liite 1,2 ja 3). Jokaisen haastattelun alussa tutkijoiden puolesta oli luotu avoin ja luonteva ilmapiiri poistamaan haastateltavien jännitystä. Haastattelut sujuivat hyvin, koska otettiin huomioon haastateltavien toiveet haastattelupaikkojen suhteen. Keskusteltaessa oli tavoitteena ymmärtää tutkimuskohdetta ja kartoittaa tarvittavat tiedot. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 164, 181; Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994, 136–138.)

Haastattelun runko perustuu tutkimusongelmaan. Tutkimuksessa lähdettiin liikkeelle ennalta päätetyistä teemoista käyttämällä avoimia kysymyksiä (liite 1 ja liite 2). Haastatteluteemat olivat lyhyt kuvaus elämänhistoriasta, Samovaari-hankkeen asiakkuuteen liittyvät kysymykset, hankkeen tarpeellisuus, vaikuttavuus ja hyöty, Samovaari-projektin kehittämiskohtia ja tulevaisuuteen suuntautuminen. Haastattelussa kysymysten järjestys saattoi vaihdella keskustelun kulun mukaan. Haastateltavalla oli mahdollisuus tarkentaa sisällön merkitystäkin.

Haastattelujen aikana molemmat tutkijat kirjoittivat muistiin avointen kysymysten vastaukset. Tutkimuksessa kirjattiin haastattelutilanteesta havaintoja, joita hydynnettiin tulosten osuudessa ja joista raporoidaan tulosten yhteydessä. Laadullisen aineiston analysoimisessa on mahdollista vaihtaa analysointitapoja. Haastattelulomakkeen alkuosan (liite 1 kysymykset 1-3, 5-9, 11–13) kysymykset analysoitiin kvantifioimalla. (Eskola & Suoranta 1998, 163–165.) Ne esitettiin taulukkomuodoissa. Kvantifioinnin jälkeen kerättyä aineistoa alettiin vertailla ja selittää ilmiöitä.

Aineistoa analysoitiin käyttämällä avoimia kysymyksiä ja sisällönanalyysiä (Liite 1 Kysymykset 10, 14–17 ja Liite 2). Eriteltiin aineistoa, etsittiin yhtäläisyyksiä ja eroja. Sisällönanalyysin avulla muodostettiin tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka paljastaa haastattelujen tulokset ja tutkimuksen aihetta. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sisältää esimerkiksi aineiston pelkistämistä, ryhmittelyä (klusterointia) ja tulkintaa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 91–108.)

Pelkistämävaiheessa valittiin analyysiyksiköksi yksittäinen sana, lauseen osa tai ajatuskokonaisuus sekä karsittiin pois epäolennaiset asiat. Merkinnät erivärisillä tusseilla auttoivat rajaamaan ja kytkemään tutkimustehtävät. Sen jälkeen ryhmitel-

tiin samaa tarkoittavat käsitteet ja yhdistettiin luokaksi, jolle annettiin luokan sisältöä kuvaava nimi. Tarkoituksena oli tiivistää kerättyä aineistoa. Loppuvaiheessa eli abstrahoinnissa muodostettiin käsitteet yhdistelemällä luokkia niin kauan kuin se oli mahdollista. Tulkinnan ja päättelyn vaiheessa tehtiin yhteenveto, jossa tuli esiin käsitteellinen näkemys aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–112.)

Analyyysin etenemisvaiheet on kuvattu kuviossa 1.

Alkuperäiset asiakkaiden ilmaukset	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
<i>Minä tuln projektiin, koska tiesin että siellä työskentelevän ihmisiä jotka voivat auttaa minua suomenkielisten asiapapereiden kanssa.</i>	Maahanmuuttajien kertomus tarpeista	Palveluiden käyttö hankkeen kautta	Asiakkaiden ongelmien ratkaiseminen	Tuen tarpeellisuus ja vaikuttavuus
<i>Heikko kielitaito vaikeuttaa työllistämistä paljon vaikka olen korkeakoulutettu</i>	Kuvaus asiakkaiden kielitaidosta ja koulutuksesta	Kielivaikeudet ja tarve suomalaisesta koulutuksesta	Vaikuttavuus työllistymiseen	Hankkeen työntekijöiden merkitys ohjaamisessa
<i>Kävin projektityöntekijän kanssa asioidessa Kelassa ja sen jälkeen minun paperit ovat kunnossa</i>	Kertomus palveluista ja tuesta	Työmuotojen ja menetelmien käyttö	Niiden järjestäminen	Tarvittavat palvelut ja tuki
<i>Suunnitelmat on tehty hyvin ja ammatillisesti, jotta asiakas kävisi työllistymispolkua tarkasti. Asiakkaiden keskuudessa on vähän ihmisiä, jotka ovat itseohjautuvia ja joiden oma aktiivisuus on korkea.</i>	Kertomus projektityöntekijän työstä	Työprosessi, yhteistyö, menetelmät	Asiakassuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttaminen	Vaikuttavuus asiakkaan elämäntilanteeseen. Haasteet työssä

Kuvio 1. Aineiston pelkistäminen, ryhmittely (klusterointi) ja tulkinta.

Yllä olevassa kuviossa muodostuu tulosten rakenne. Analyysi on tuonut erilaisia luokkia, joiden mukaan pääteltiin Samovaari-hankkeen vaikuttavista ja merkityksellisistä tekijöistä asiakkaan työllistymiseen ja jopa elämäntilanteeseen.

Tutkimus sisältää niin teoreettisia pohdintoja kuin myös monia käytännöllisiä osuuksia. Paitsi tutkimuksen havaintoaineistoa aiheesta löytyy paljon lähdemateriaalia: erilaisia kirjallisuuslähteitä ja sähköisiä materiaaleja. Ennen haastatteluja tutustuttiin aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Käytettiin Samovaari-hankkeen dokumentteja, raportteja ja tiedotteita, joiden käyttöön saatiin lupa projektin toimitusjohtajalta (liite 3). Lisäksi tarpeellista tietoa löytyy eri organisaatioiden ja yhteisöjen, kuten esimerkiksi Sisäasiainministeriön, Tilastokeskuksen, Sosiaali- ja terveysministeriön ja Maahanmuuttoviraston ym. www-sivuilta. Aiemmin tehtyjä, aivan omaa työtäni vastaavia opinnäytetöitä emme löytäneet.

4.4 Tutkimuksen kulku, luottavuuden tarkastelu ja eettisyys

Tutkimukseen liittyvää materiaalia alettiin jo kerätä jo ollessamme hankkeessa työharjoittelussa syksyllä 2010 ja keväällä 2011 havainnoimalla saadut tiedot. Tutkimuksen aineistoa kerättiin kesällä 2011 haastatteleamalla 20 venäjänkielistä maahanmuuttajaa ja kolme työntekijää.

Haastattelut tehtiin tutkimukseen osallistuneille soittamalla etukäteen ja sopimalla tapaaminen ja paikka. Kolme henkeä haastateltiin puhelimesta heidän poissaolonsa vuoksi. Haastattelujen kesto oli 25–45 minuuttia. Haastateltavat valittiin tutkimukseen Samovaari-projektin työntekijöiden antamien tietojen pohjalta. Muutama asiakasta oli vaikea tavoittaa ja jouduttiin muuttamaan tapaamisen aika. Aineiston käsittely ja analysointi aloitettiin heti keruuvaiheen ja kenttävaiheen jälkeen. Haastattelujen analysointiin meni viikkoja.

Haastatteluteemat olivat: 1) lyhyt kuvaus elämänhistoriasta, 2) Samovaari-hankkeen asiakkuuteen liittyvät kysymykset, 3) hankkeen tarpeellisuus, vaikuttavuus ja hyöty, 4) Samovaari-projektin kehittämiskohtia ja 5) tulevaisuuteen suuntautuminen (Liite 1 ja 2). Teemat jätettiin tarkoituksellisesti väljiksi ja niissä edet-

tiin tutkittavien kertomusten mukaisesti.

Arvioimalla tutkimuksen luotettavuutta oli todettava, vastaako tutkimus todellisuutta. Vaihe vaiheelta analysoitiin ja selitettiin tekemällä työn läpinäkyväksi. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi on vaikeampaa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Dokumentoitiin haastateltavien tulokset pitämällä päiväkirjan muistiinpanoineen koko toiminnastamme. (Kananen 2010, 68–69.)

Haastateltaessa Samovaari-hankkeen asiakkaita ja kerättyä aineistoa tehtiin päätelmiä ja tulkintoja perusteltujen tulosten pohjalta. Avoimet kysymykset ja keskustelu antoivat tutkimukselle argumentoitavaa materiaalia. Haastatteluaineistot olivat kuitenkin riittäviä antamaan luotettavan käsityksen tutkittavasta aiheesta.

Tutkimuksen luotettavuuden kriteerinä on se, että tutkijoiden tekemät tulkinnat vastaavat tutkittavien käsityksiä. Tutkimuskohderyhmä on kuvattu mahdollisimman tyhjentävästi ja vastaukset oli heijastettu totuudenmukaisesti. Kohderyhmän otoskoko oli tutkimuksessa merkityksellinen. (Eskola & Suoranta 1998, 212–213.) Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että työssä oli kaksi tutkijaa, jotka saivat yhdessä pohtia kysymyksiä eri näkökulmista ja lopulta päätyä samaan lopputulokseen yksimielisesti.

Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu raportoida tutkimustulokset mahdollisimman rehellisesti ja tarkasti, mutta samaan aikaan suojella tutkittavia. (Kylmä, Pietilä & Vehviläinen-Julkunen 2002, 70–73.) Tutkijoina ymmärsimme, että olemme vastuussa tutkimuksen eettisten kysymysten käytännön ratkaisemisesta ja niistä seurauksista, joita tutkimus voi aiheuttaa tutkittaville. (Mäkelä 1987, 195.)

Opinnäytetyön eettisyyden kannalta haastateltavien anonymiteetti on säilytetty läpi työn. Dokumentoitua aineistoa kukaan ulkopuolinen ole voinut nähdä ja haastattelumateriaali on ollut vain tutkijoiden säilytyksessä. Haastateltaville on kerrottu haastattelujen käyttötarkoitus ja lupa on pyydetty haastattelujen käyttöön tutkimustarkoituksessa. Oli mainittu haastateltaville materiaalin hävittävän tutkimustyön lopetettua.

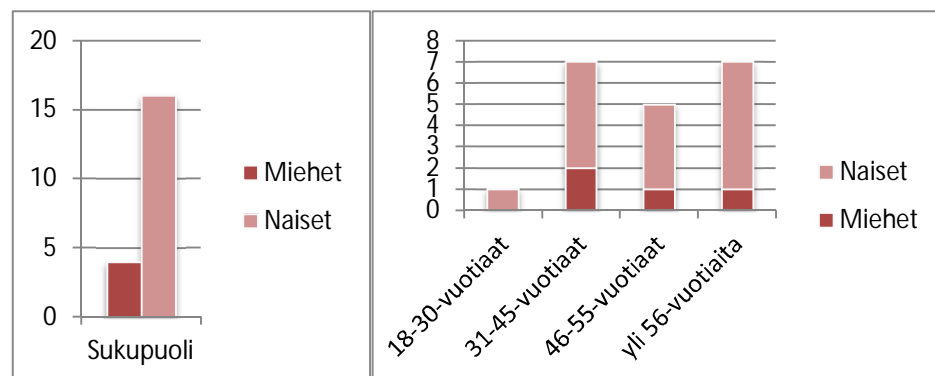
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimustuloksissa kuvattiin maahanmuuttajien saamaa tukea Samovaari – hankkeesta sekä tutkittavien venäjänkielisten asiakkaiden että työntekijöiden kannalta. Tulokset ovat syntyneet kvantifioimalla ja sisällönanalyttisen luokitellun pohjalta.

5.1 Samovaari-hankkeen haastateltujen taustatiedot

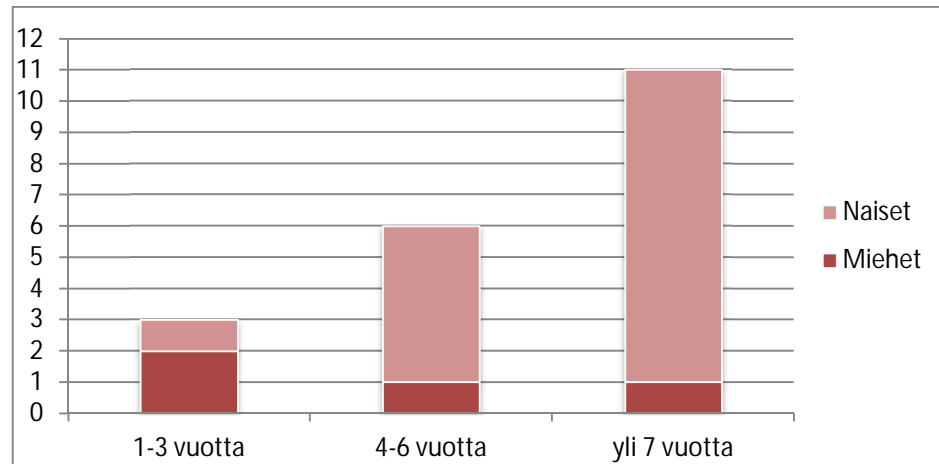
Taustatietoina selvitettiin sukupuoli, ikä, perhetausta, Suomessa asumisen kesto, suomen kielen taito ja suoritettu koulutus sekä Suomessa että Venäjällä. Samovaari – hankkeeseen liittyivät kysymykset asiakkuuden kestosta, asiakkuuteen tulon syistä, projektin tukimuodoista, toiminnasta ja palveluista, tarpeellisuudesta ja vaikuttavuudesta. Näitä tietoja selvitettiin haastattelulomakkeen vastauksista kysymyksiin 1–9 (liite 1). Tutkittavien vastaamisen helpottamiseksi jokainen haastattelu aloitettiin yksinkertaisilla kysymyksillä.

Kuviosta 2 näkyy, että suurin osa tutkimukseen osallistuneista oli naisia, kuusi- toista naista ja neljä miestä. Haastateltujen ikä oli 18–65 vuotta. Suurin ikäryhmä oli 31–45-vuotiaat (miehiä oli kaksi ja naisia viisi) ja yli 56-vuotiaat (miehiä 1 ja naisia 6). 18–30 ikäisiä henkilöitä oli yksi nainen ja 46–55-vuotiaita viisi (1 mies ja 4 naista). Nuorin tutkittavista oli 19-vuotias ja vanhin heistä oli 65 vuotta vanha. Siviilisäädyltään haastateltavissa oli eniten naimisissa olevia lapsineen.

Kuvio 2. Samovaari-hankkeen tutkittavien sukupuoli- ja ikätausta

Kuviosta 3 voidaan päätellä, että haastateltavista suurin osa on asunut jo pitkään Suomessa. Kolme tutkittavaa on asunut Suomessa 1 – 3 vuotta (miehiä 2 ja naisia 1), kuusi on asunut 4 – 6 vuotta (miehiä 1 ja naisia 5), ja yksitoista yli 7 vuotta (miehiä 1 ja naisia 10). Asumisaika vaikuttaa merkittävästi suomen kielen hyvään suulliseen ja kirjalliseen taitoon. (Liebkind ym. 2004, 168.)

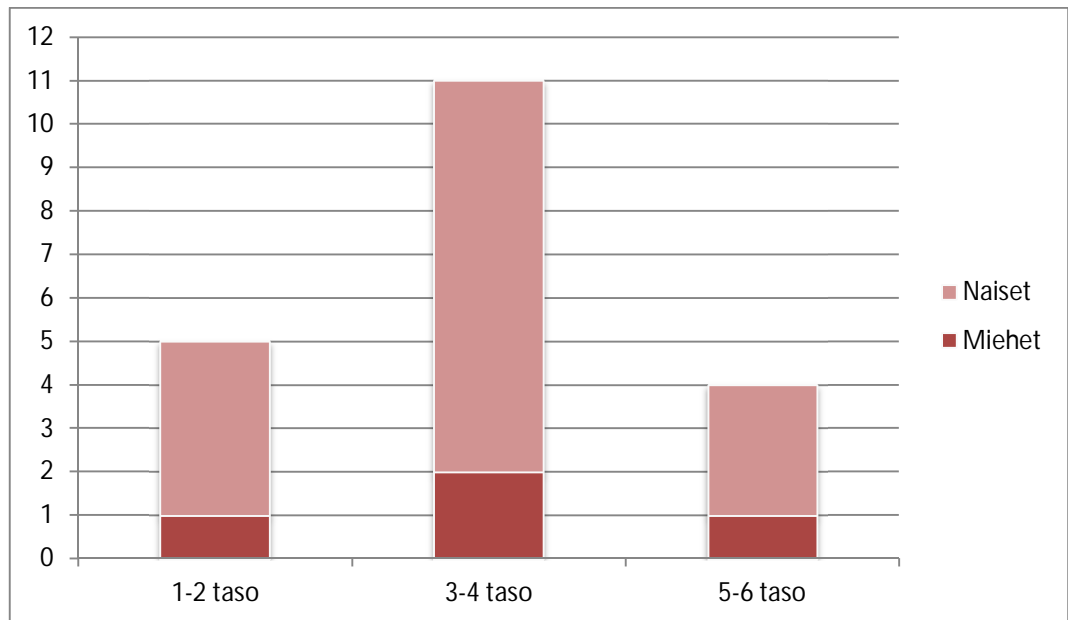
Kuvio 3. Samovaari-hankkeen tutkittavien Suomessa asumisen kesto

Kuvio 4 havainnollistaa, millaiseksi tutkittavat arvioivat oman kielitasonsa. Vastaajista alle puolet arvioi itseään 1–2-tasoisiksi. Suurin osa on suomen kielen taitoisia. On olemassa kuusiportainen taitotasoasteikko, joka vastaa eurooppalaisen viitekehyksen asteikon taitotasoa. (Pöyhönen, Tarnanen, Vehviläinen, Virtanen & Pihlaja 2010, 28.) Laki yleisistä kielitutkinnoista säätelee perus-, keski- ja ylimmällä tasolla yleisten kielitutkintojen järjestämistä. Taitotasot yksi ja kaksi vastaavat perustasoisista suorituksista, taitotasot kolme ja neljä keskitasoisista suorituksista ja taitotasot viisi ja kuusi ylimmän tasoista suorituksista. (Laki yleisistä kielitutkinnoista 2004/964.)

Yleisten kielitutkintojen perusteista, tutkintokielistä sekä tutkinnossa käytettävistä testeistä päättävä elin on opetushallitus, joka vastaa muun muassa maahanmuuttajien aikuiskoulutuksesta ja suomen kielen kehittämisestä. Vuoden 2003 kesäkuusta lähtien järjestelmän todistuksilla on voinut osoittaa myös Suomen kansa-

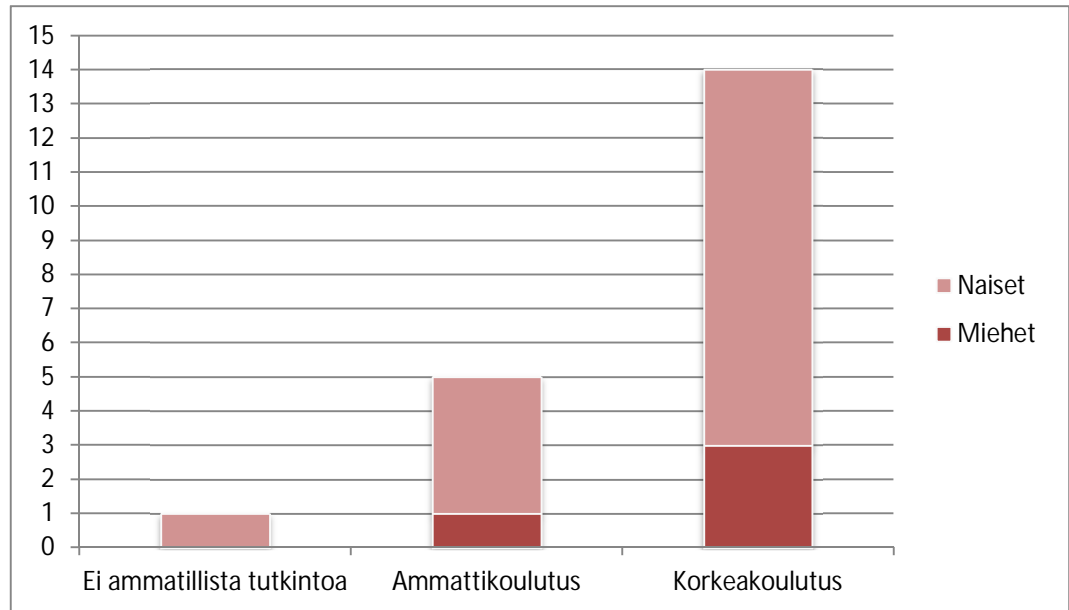
laisuuden saamiseksi edellytettävää suomen ja ruotsin kielen taitoa. Opetushallitus esittää taitotasokuvaukset. (Opetushallitus 2010.)

Tulokset osoittavat, että neljällä haastateltavalla on erinomainen kielitaito, 5–6 taso. He pystyvät ymmärtämään vaikeuksista puhuttua ja kirjoitettua kieltä, puhuvat ja kirjoittavat sujuvasti erilaisista aiheista ja selviytyvät kaikissa tilanteissa suomalaisessa yhteiskunnassa. Suurin osa tutkittavista vastaa 3–4 tasoa, joka on Opetushallituksen mukaan hyvä. He hallitsevat peruskieliopin ja sanaston hyvin. Neljäsosa vastaajista, 1–2 taso, ymmärtää selkeää ja yksinkertaistettua puhetta. (Liite 4). Vastaajien itsearviointia voidaan pitää melko samansuuntaisena verrattuna Yleisten kielitutkintojen tuloksiin.

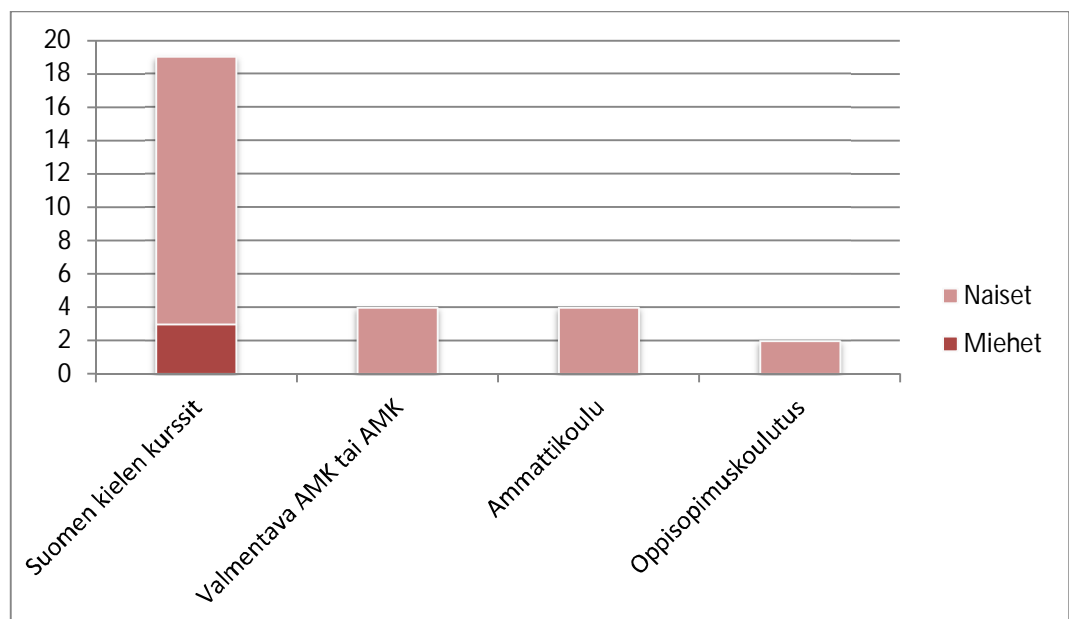
Kuvio 4. Samovaari-hankkeen tutkittavien kielitaso

Kuviosta 5 nähdään, että haastateltavista suurin ryhmä muodostuu korkeakoulutetuista, neljätoista henkilöä, joista miehiä oli kaksi ja naisia oli kaksitoista. Ammatikoulutusta oli saanut viisi tutkittavaa (yksi mies ja neljä naista). Vain yhdellä miehellä ei ollut ammatillista tutkintoa.

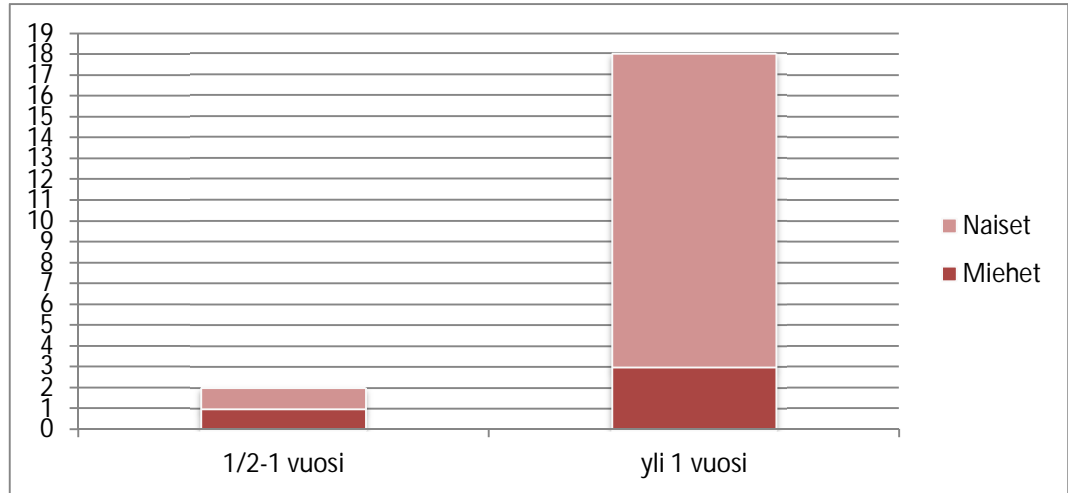
Kuvio 5. Samovaari-hankkeen haastateltavien koulutustausta Venäjällä

Kuvio 6 antaa kuvan siitä, millaista koulutusta haastateltavat saivat Suomessa. Suurin osa opiskeli suomen kielen kursseilla, heistä kolme oli miehiä ja kuusitoista oli naisia. Neljä naista pääsi valmentavaan ammattikorkeakoulutukseen tai ammattikorkeakoulutukseen. Neljä naista suoritti ammattitutkinnon ja kaksi naista kävi oppisopimuskoulutusta. Naispuoliset ovat aktiivisia ja innostuneita osallistumaan koulutukseen.

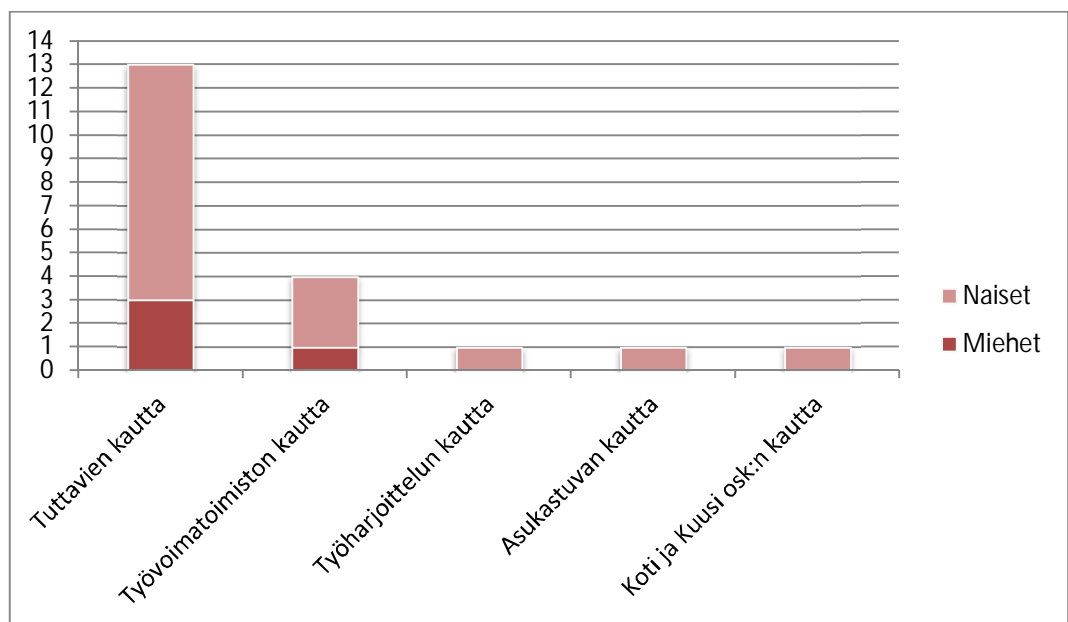
Kuvio 6. Samovaari-hankkeen tutkittavien koulutustausta Suomessa

Kuviosta 7 voidaan päätellä, että suurin osa haastateltavista on ollut yli vuoden Samovaari-hankkeen asiakkaina, heistä miehiä oli kolme ja naisia oli viisitoista. Vain kahdella henkilöllä, yhdellä miehellä ja yhdellä naisella, asiakkuus hankkeessa on kestänyt yli puoli vuotta.

Taulukko 7. Samovaari-hankkeen asiakkuuden kesto

Taulukosta 8 voidaan huomioida, että suurin osa sai tietoa hankkeesta vastaajien tuttavista. Neljälle vastaajalle tuli tieto työvoimatoimiston kautta. Muille tuli tieto Samovaari-hankkeesta työharjoittelun, Asukastuvan ja Koti ja Kuusi osuuskunnan kautta.

Kuvio 8. Tahot, joiden kautta vastaajat saivat tietää Samovaari-hankkeesta

5.2 Maahanmuuttajien tarpeet ja mahdollisuudet

Tutkimuksessa haastateltiin Samovaari-hankkeen 20 asiakasta ja kolme työntekijää. Yksi työntekijä oli työssä hankkeen päällikkönä yli vuoden vuosijaksolla 2010–2011, mutta kesällä 2011 hän lähti toiseen työpaikkaan. Toinen työntekijä jatkoi hankkeen vetämistä tutkimushetkillä. Koti ja Kuusi osuuskunnan toimitusjohtajana hän on luonut Samovaari-hankkeen osuuskunnan pohjalle. Kolmas työntekijä jonka äidinkieli on venäjä, toimii maahanmuuttajien työpoluttajana,.

5.2.1 Asiakkaiden näkökulmat asiakasajan tarpeisiin ja mahdollisuuksiin

Tutkittavien näkökulma omista tarpeistaan ja kehittämismahdollisuuksista ilmenee vastauksissa kysymyksiin 10, 13 ja 17 (liite 1). Niissä selvitettiin haastateltavien hankkeeseen tulemisien syitä, sitä miten monesti oli otettu yhteyttä Samovaarin työntekijöihin ja omia kehitettäviä osaamisia

Suurin osa haastateltavista eli neljätoista henkeä on tullut Samovaari-hankkeeseen saadakseen työharjoittelu- tai työpaikan (liite 1 kysymys 10).

Yksi 65-vuotias vastaaja tarvitsi suomen kielen opetusta, koska hän ei voinut päästä työvoimatoimiston rahoittamille kursseille iän takia.

Minä tulin Samovaari-hankkeeseen opiskelemaan suomen kieltä projektin järjestämälle kurssille, koska minä en päässyt opiskelemaan suomea Salpauksen järjestemälle kurssille ikäni takia. (H1)

Yksi tutkittava tarvitsi apua tietyiltä viranomaistahoilta tulleiden asiakirjojen selvittämiseen sekä apua kääntämisessä ja tulkkauksessa.

Minä tulin projektiin, koska tiesin että siellä työskentelevät ihmiset voivat auttaa minua suomenkielisten asiapapereiden kanssa. (H2)

Kaksi vastaajaa oli kiinnostunut Suomen yrittäjyydestä, yrityksen perustamisesta, yrittäjyystoiminnasta sekä verojärjestelmästä.

Minä haluaisin aloittaa oman firman. Tulin hankkeeseen saada lisätietoja yrittäjyydestä Suomessa ja tietojen kautta päättää pystynkö minä perustamaan oman firman. (H3)

Tulin Samovaariin, koska haluaisin tietää yrittäjyydestä saadakseni enemmän tietoa yritystoiminnasta, verojärjestelmästä ja itse veroista ja toivoin että työntekijä ohjaisi minut niihin tahoihin, jotka tarvitsen, ja järjestää niiden kanssa tapaamiset. (H4)

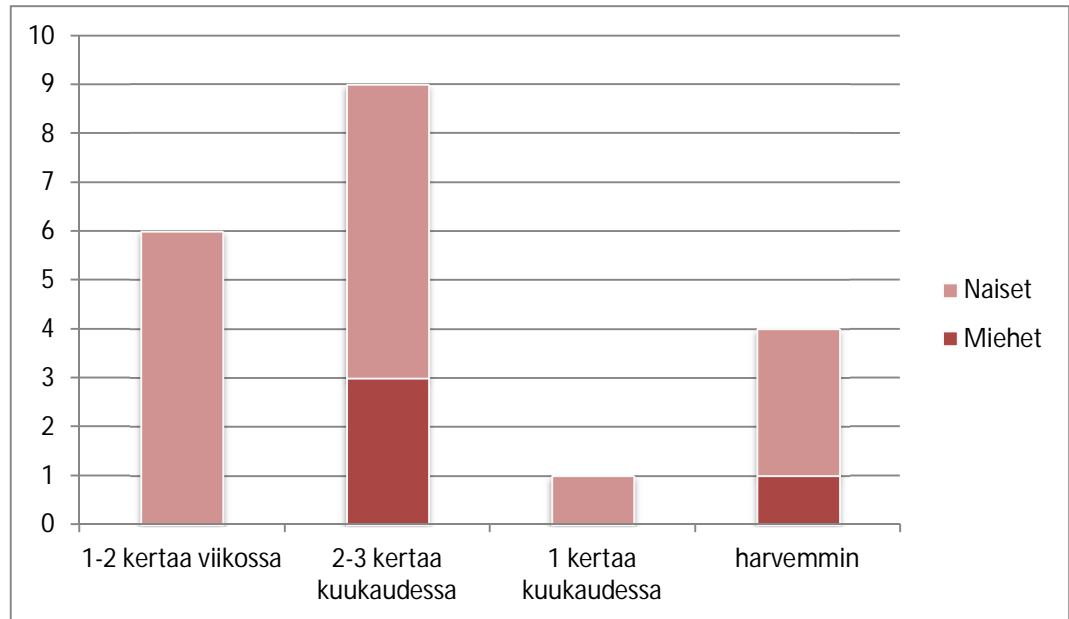
Yksi tutkittava tarvitsi apua kouluasioissa.

Minulla oli ongelmia lapsen kanssa koulussa. Olen yksinhuoltajaäiti, minulla on 9-vuotias poika. Tulin hankkeeseen, koska tarvitsin apua lapsen huonosta koulukäytöksestä johtuvien ongelmien ratkaisemiseen ja halusin saada tukea siihen. Toivoin, että hankkeen työntekijät auttavat minua palaverissa koulutyöntekijöiden kanssa. (H5)

Yhdellä vastaajalla oli tarvetta projektityöntekijän ohjauksesta ja avusta opiskelupaikan saamisessa 16-vuotiaalle nuorelle.

Tulimme projektiin tyttären kanssa toivoen, että tytär löytäisi projektin ohjaajien kanssa oman alansa ja opiskelupaikan. Tarvitsin apua, jotta minun tytär pääsisi opiskelemaan oppilaitokseen. (H6)

Kuviossa 9 on esitetty, kuinka usein vastaajat ottivat yhteyttä Samovaari – hankkeen työntekijöihin. Suurin osa (3 miestä ja kuusi naista) tavoitti projektityöntekijän puhelimesta 2 – 3 kertaa viikossa. Kuusi naista soitti Samovaariin 1 – 2 kertaa viikossa. Muut ottivat yhteyttä kerran kuukaudessa tai harvemmin.

Kuvio 9. Haastateltavien yhteydenoton useus Samovaarin- hankkeen työntekijöiden kanssa

Vastaajat arvioivat itseään kysymyksessä 17 (liite 1). Vastauksista ilmenee, ettei heillä ole riittävästi suomen kielen taitoa, osalta myös puuttuu aktiivisuutta, itsevarmuutta, rohkeutta, ammattitaitoa ja koulutusta tai yritysasioiden tietämystä. Siksi he kokivat tarvitsevänsä Samovaari- hankkeen työntekijöiden tukea.

Työntekijöiden arviointi on sama kuin tutkittavien kielellä suhteiden (kysymys 7 liite 2). Työntekijät korostavat myös, että maahanmuuttajien on osattava määritellä työllistämistavoitteet ja aktivoitettava suomalaisessa yhteiskunnassa.

Suomenkielen taito on ihan ykkönen!!! (T1)

Heidän täytyy osata asettaa tarkat työllistämistavoitteet. (T2)

Kehittämissuuntana on suomen kielen taito, koska maahanmuuttaja voi asua pitkään aikaan Suomessa, muttei onnistunut työllistyä. Suomen kielen taito kehittyy pitämällä yllä kontakteja ja verkostoimalla suomalaisten keskuudessa. On kehitettävä aktiivisuutta, sen jälkeen kotoutumisprosessi on toisenlainen. (T3)

5.2.2 Työntekijöiden näkökulma maahanmuuttajien tarpeisiin ja mahdollisuuksiin

Keskusteltaessa projektityöntekijöiden kanssa venäjänkielisten maahanmuuttajien tarpeista ja mahdollisuuksista he tuovat esiin ne vastauksissa kysymykseen 1 (liite 2). He ovat eri mieltä Samovaari-hankkeeseen asiakkaiden tulon syistä.

Hankkeen nimi saa kiinnostusta. (T3)

Asiakkaat voi jakaa kahteen ryhmään, riippuen heidän tuen tarpeestaan.

*1. Asiakas on työtön, etsii töitä tai työharjoittelupaikkaa, ohjausta sekä neuvoja työllistymiseen. 2. Asiakas tarvitsee apua, ohjausta ja neuvoja vi-
ranomaisasioinnissa esim. Kelan lomakkeet ja päätökset, asiointi työvoi-
matoimistossa, ajanvaraus tai käynti lääkärissä. (T1)*

*On olemassa monta syytä Ensiksi heikko suomen kielen taso, lakien huono
tuntemus tai täysi epätuntemus. Jotkut asiakkaat tulevat Alipi:n kautta, joka
orientoi tähän hankkeeseen. Asiakkaat tarvitsevat apua työllistymisessä.*

Pushkaradio auttaa hyvin. (T2)

5.3 Hankkeen haasteet ja kehittämissuunnat

Työntekijöiden sanojen mukaan asiakkaita projektilla on ollut riittävästi, mutta mahdollisuudet ohjata heitä eteenpäin ovat haasteelliset. Samovaari-hankkeessa tapahtuva asiakastyö (liite 6) on moniammatillista työryhmätyöskentelyä, joka edellyttää vahvan oman alan asiantuntijuuden lisäksi yhteistyö- ja kehittämisvalmiuksia. Projektityöntekijät toimivat asiakkaiden kanssa jatkuvasti. Ymmärrys asiakkaan tilanteesta ja tuen tai hoidon tarpeesta rakentuu työntekijöiden ja asiakkaiden vuorovaikutuksen kautta.

Esimerkiksi Lahden 4H-yhdistyksen Askeleet eteenpäin – hanke tarjoaa omia koulutuksia kuten kerhonojajakoulutus, Ajokortti työelämään, leirinojajakoulutus. Yhteistyössä Manna ry:n kanssa Samovaari-hanke järjestää Hygieniapassi-koulutuksen.(T2)

Asiakkaille luodaan asiakassuunnitelma, koulutus- ja työllistämispolku, jonka tavoitteena on päästä avoimille työmarkkinoille työllistymistä varten. Asiakas tarvitsee usein yksilöllistä ohjausta ja pitkäjänteistä tukea. Työntekijöiden sanojen mukaan itse asiakkaasta riippuu, miten työ hänen kanssaan etenee. Jos asiakkaalla ei ole halua eikä aktiivisuutta, on todella vaikea olla hänen kanssaan yhteistyössä.

Suunnitelmat on tehty hyvin ja ammatillisesti, jotta asiakas kävisi työllistymispolkua tarkasti. Asiakkaiden keskuudessa on vähän ihmisiä, jotka ovat itseohjautuvia ja joiden oma aktiivisuus on korkea.(T2)

Yksi työntekijä kertoo vajaakuntoisista ja palkkatuetuista asiakkaista:

Vajaakuntoiset on kipeä kysymys, koska he voivat työllistyä vain tiettyyn työhön. Lisäksi heikko kielitaito vaikeuttaa työllistämistä paljon. On vähän asiakkaita palkkatuetussa työssä, koska ei ole helppoa löytää sellaisia työpaikkoja.(T2)

Toisen työntekijän mielestä Samovaari-hankkeen lopetettua haasteellista on löytää joku muu organisaatio, joka tukee asiakkaita edelleen samansuuntaisesti ja mahdollisimman henkilökohtaisesti.

Meidän toiminta on vakiintunut pysyvästi. Olisi hyvä, jos meidän asiakkaat menisivät jonkin toisen organisaation alle, koska on kysyntä palveluista.(T3)

Käsiteltäessään Samovaari-hankkeen kehittämissuuntia yksi projektityöntekijöistä kuvasi oman näkökulman vajaakuntoisista ja maahanmuuttajavanhuksista. (kysymys 5 liite 2)

Hankesuunnitelmassa on kehitettävä maahanmuuttajavajaakuntoisten ohjelmaa, joka edellyttää heidän työllistymistä. Maahanmuuttajavanhukset eivät pysty maksamaan kotipalveluista tai ateriapalveluista. Olisi hyvä luoda ja kehittää heille palveluverkoston omalla

äidinkielellä ja otettava huomioon vanhusten maksamiskykyjä tiettyistä palveluista. (T2)

Vastaessaan kysymykseen 5 (liite 2) entinen työntekijä, joka siirsi toiseen työpaikkaan 1.3.2011 lähtien, ei osannut sanoa, mitä pitää kehittää Samovaari-hankkeen toiminnassa ja palveluissa.

Kehittämistarpeita en osaa sanoa, kun olen ollut niin kauan pois.(T1)

Kyselylomakkeen kysymyksessä 16 (liite 1) tutkittavat asiakkaat kertoivat kehittämistoivomuksistaan Samovaari-hankkeessa. Seitsemän henkilöä näkee Samovaari-hankkeen toiminnan ja palvelut erinomaisina eikä halua mitään muuttaa. Kymmenen vastaajaa puhui, että on levitettävä laajasti mainosta sekä Internetissä että muiden tahojen kautta. Yksi heistä koki kaipaavansa nettisivuston kehittämistä, sivustolle voisi lisätä enemmän informaatiota hankkeen toiminnasta ja palveluista. Kolme tutkittavaa painotti sitä, että he haluaisivat enemmän yksilökohtaista, konkreettista ja käytännöllistä apua työllistymisasiassa.

Haastattelulomakkeessa oli kysymys 8 (liite 2), jossa käsiteltiin, onko tarvetta muiden Samovaari-hankkeen kaltaisten projektien luomiseen.

Tällaiselle projektille on tarvetta tulevaisuudessakin. Maahanmuuttajat tarvitsevat tukea ja ohjausta integroituakseen tähän yhteiskuntaan sekä työllistyäkseen meille. Lakihan muuttumassa ja kotouttaminen tulee koskemaan kaikkia maahanmuuttajia, myös työperäisiä, avioliiton kautta tulevia ja opiskelijoita. Tämän pitäisi siirtää palveluita yhteiskunnalle ja vähentää projektien tarvetta. Mutta projekti-rahallahan se Alipin toimii ja on kunnan omaa työllistämistä- kotouttamistyötä. (T1)

Varmaan tulee luoda yhdistyspohjainen hanke, jossa on henkilökohtaista ohjaamista ja neuvontaa sekä ohjatumpaa ja järjestelmällisempää toimintaa. (T3)

Kyllä, monet löytäisivät oman paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa. Monet vaikeat ongelmat esimerkiksi koulussa, perheessä voisi ratkaista. Jopa pieni neuvo voi muuttaa asiakkaan elämäntilanteen. On hyvä, kun tuki on suunnattu henkilökohtaisella tasolla ja vain yhteen asiakkaaseen, mikä oli tehty Samovaarissa. (T2)

Työntekijät näkevät Samovaari- kaltaisten hankkeiden luomisen tarpeellisuutta. Asiakastyössä he korostavat henkilökohtaisen ohjauksen ja neuvonnan tärkeyttä, mikä tukee asiakasta erittäin ja kokonaisvaltaisesti.

5.4 Samovaari-hankkeen tarpeellisuus ja vaikuttavuus

Samovaari-projektin tarpeellisuutta ja vaikuttavuutta tutkittavien koulutus- ja työpolkuun käsiteltiin kysymyksissä 11,12, 14,15 (liite 1) asiakkaiden näkökulmasta ja kysymyksissä 2, 3, 4, 8 (liite 2) työntekijöiden näkökulmasta.

5.4.1 Haastateltavien näkökulma hankkeen tärkeyteen

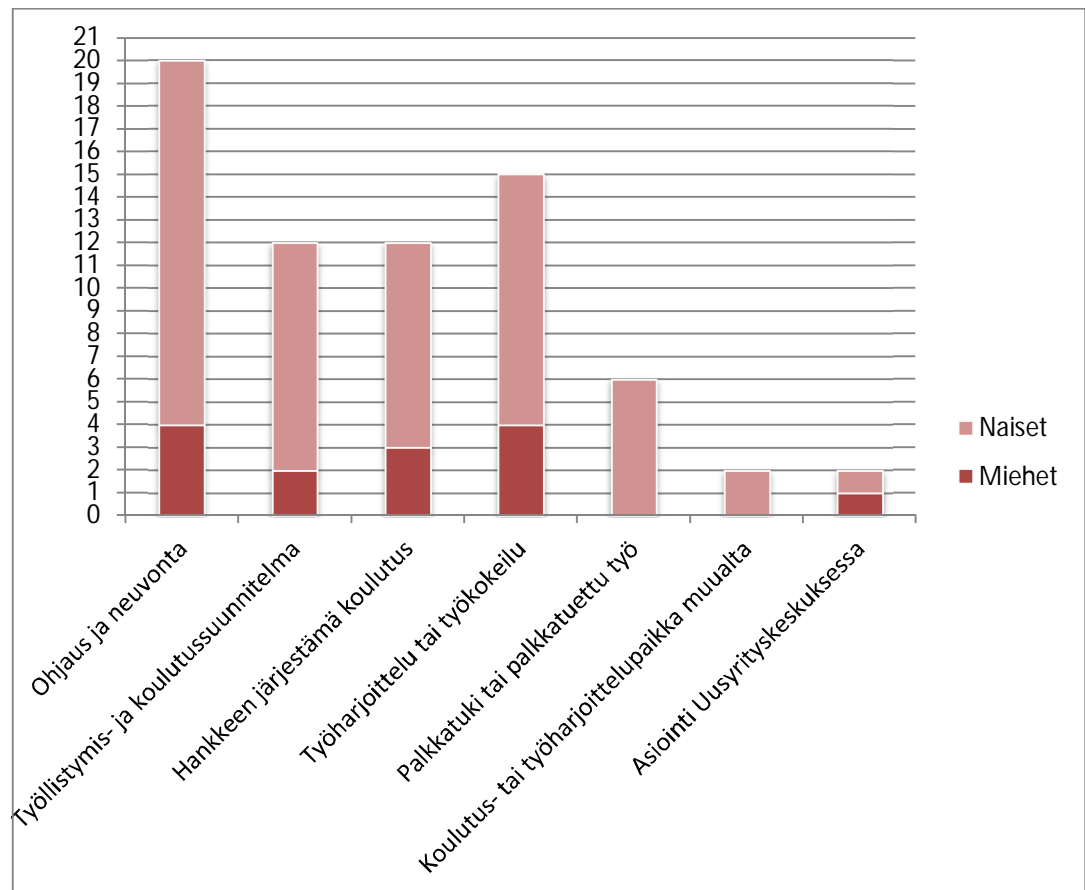
Kuvio 10 kuvaa, mitä työllistämispalveluita tutkittavat käyttivät koko asiakasajana. Kaikki vastaajat kokivat tärkeäksi projektityöntekijän antaman neuvonnan ja ohjauksen.

Seuraavaksi suosituin oli työharjoittelu tai työkokeilu. Kaikki tutkittavat miehet ja yksitoista naista osallistuivat näihin palveluihin Samovaari-hankkeen kautta edistääkseen työhönsijoittumista ja palaamista työelämään sekä parantaaseen ammattitaitoa.

Työ- ja elinkeinotoimisto voi myöntää työnantajalle palkkatukea työttömän henkilön palkkauskustannuksiin, jos työnhakija ei työllisty avoimille työmarkkinoille tai jos hän ei sijoitu koulutukseen. Palkkatukea voidaan myöntää työsopimussuh-

teessa tehtävään työhön tai oppisopimuskoulutukseen. Koti ja Kuusi Osk:lla on oikeus saada sitä sosiaalisena yrityksenä. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2011.) Kuusi naista sai palkkatukea tai palkkatuettua työtä hankkeen kautta.

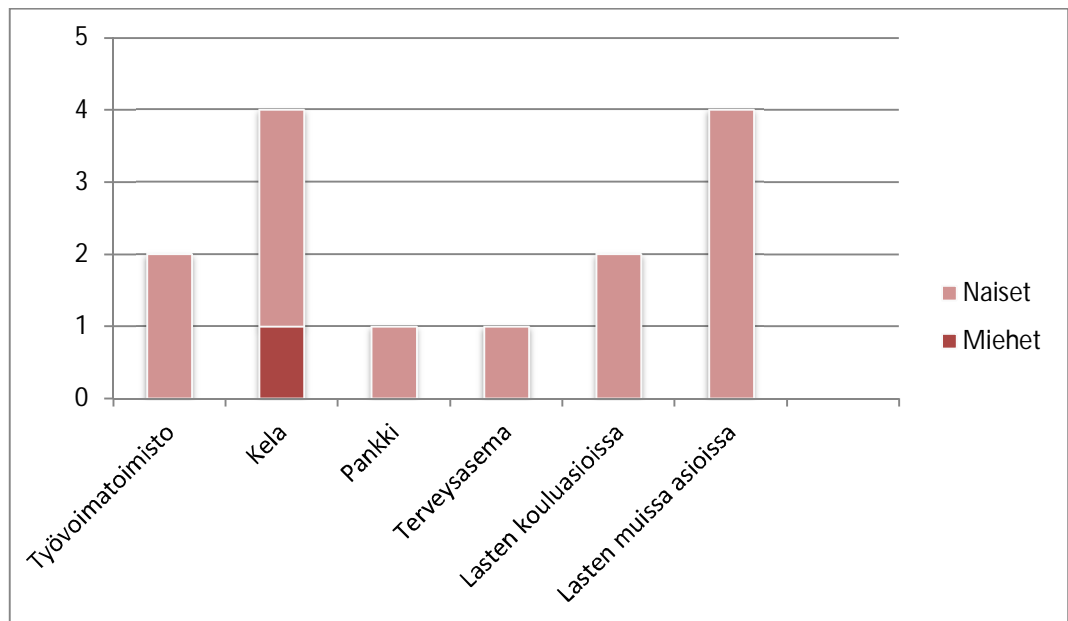
Kahdelle miehelle ja kymmenelle naiselle oli laadittu työllistymis- ja koulutus-suunnitelma Palvelusuunnitelma on tärkeä työväline, johon kirjataan asiakkaan tarvitsema apu, tuki ja ohjauksen muodot. Kolme miestä ja yhdeksän naista kävi hankkeen järjestämässä koulutuksessa, pääasiassa suomen kielen kerhossa, ATK-kurssilla ja Hygieniapassi-koulutuksessa. Kaksi naista ja yksi mies saivat työharjoittelupaikan muualta. Naiset olivat työharjoittelussa Liipolan Lähiöseuran oy:n Asukastuvassa ompelijoina ja mies autokorjaamossa. Yksi mies ja yksi nainen asioivat Uusyrityskeskuksessa projektityöntekijöiden kanssa. Projektityöntekijät toimivat sekä ohjaajina että tulkkeina.

Kuvio 10. Samovaari-hankkeen tutkittavien käyttämiä työllistämispalveluita asiakasaikana

Kuvio 11 kuvaa, missä muissa asiointiasioissa tutkittavat saivat apua Samovaari – hankkeen työntekijöiden kautta (kysymys 12 liite 1). Projektintyöntekijät käyvät asioimassa kahden naisen kanssa työvoimatoimistossa, yhden miehen ja kolmen naisen kanssa Kelassa, yhden naisen kanssa pankissa, yhden naisen kanssa terveysasemalla ja kahden naisen kanssa lasten kouluasioissa. Neljä naistä kävi lasten muissa asioissa kuten harrastuksissa.

Projektintyöntekijöiden palveluun kuuluvat muutkin tehtävät, kuten esimerkiksi toimiminen koulunavustajana ja tulkkina. Tästä kuviosta 11 näkyy, että projektintyöntekijöiden tukipalvelut on koordinoitu myös asioimiseen viranomais- tai virastokeskeiseen asiakastyöhön.

Kuvio 11. Vastaajien saama apu muissa asiointipaikoissa Samovaarin työntekijän kautta

Kysymyksestä 14 (liite 1) voidaan päätellä vastausten perusteella Samovaari-hankkeen asiakkuuden vaikuttavuudesta haastateltavien elämäntilanteeseen.

Kaikki vastaajat (14), jotka etsivät työharjoittelu- tai työpaikkaa, saivat toivoksensa toteutetuksi Samovaari-hankkeen työntekijöiden avulla.

Löysin määräaikaisen työpaikan, työpaikalla koko ajan puhuin suomea ja minun suomen kielen taitoni on kehittännyt. (H7)

Olin 6 kuukautta työssä. (H8)

Päästyään työelämään muutama heistä totesi itsevarmuuden, tyytyväisyyden ja turvallisuuden tunteiden kohonneen, avuttomuuden ja epämääräisyyden tunteiden poistuneen sekä suomen kielen taidon edistyneen.

Sain hyvän työharjoittelupaikan josta sain hyvää kokemusta. Pääsin valmentavalle kurssille ja sen kautta toivottavasti ammattikorkeaan kouluun. (H10)

Olen tyytyväinen koska pääsin töihin Samovaari-hankkeen kautta, siellä tutustuin uusiin ihmisiin ja suomenkielentaitoni on kehittynyt. (H11)

Kävin projektityöntekijän kanssa asioimassa Kelassa ja sen jälkeen minun paperit ovat kunnossa ja minä rauhoituin. Se ei tuo minulle stressiä.(H2)

Tunsin oloni varmemmaksi ja turvallisemmaksi, kun hankkeen työntekijät olivat mukana auttamassa minua poikaani koskevissa koulussa. He olivat minun kanssa palaverissa, mitä koen psykologisena tukena. Lisäksi projektityöntekijä auttoi poikaani hakemaan paikan uimaseurasta, johon tavallisesti on vaikea päästä pitkän jonottamisen takia. (H5)

Tyttäreni löysi itselleen opiskelupaikan ja itse sain työharjoittelupaikan 6 kuukaudeksi. Projektityöntekijän kautta oli haettu lähihoitajaksi ja merkonomiksi viiteen oppilaitokseen. (H6)

Muutammat heistä tutustuivat uusiin ihmisiin: sekä suomalaisiin että venäläisiin, joilta saattoi saada enemmän tietoja Lahdesta ja Lahden työelämästä.

Suomen kielen kerhon kautta, jossa kävin kaksi kertaa viikossa, opiskelin vähitellen suomea ja tutustuin uusiin ihmisiin. Nyt minulla on enemmän ystäviä. (H1)

Hanke on aktivoinut minua ja antanut lisätietoja suomalaisesta työ- ja koulutuselämästä ja suomalaisesta kulttuurista. (H9)

Kaksi haastateltavaa toteaa, että Samovaari-hanke auttaa yrittäjyyden osuudessa:

Sain paljon informaatiota yrittäjyydestä ja suomalaisesta yritysmaailmasta. Yrittäjyys tietojen kautta tavoitteeni ovat muuttuneet ja nyt uskon itseeni ja kykyihini enemmän. (H3)

Projektityöntekijä järjesti minulle tapaamisen Uusyrityskeskuksessa. Sitten sain tarvittavan informaation yrittäjyydestä, Ymmärsin, että en ole valmis avaamaan oman yrityksen tällä hetkellä, mutta se sai minut miettimään, millä suunnalla voisin olla yrittäjänä. (H4)

Vastaukset kysymykseen 15 (liite 1) ja kysymykseen (liite 2) osoittavat asiakkaiden tyytyväisyyden osuutta sekä työntekijöiden mielipidettä siitä.

Tutkittavat olivat tyytyväisiä Samovaari-hankkeen toimintaan ja palveluihin. He korostivat sitä, että voivat tavoittaa nopeasti ja helposti projektityöntekijät ja saada ohjausta, neuvontaa ja apua omalla äidinkielellä. Samovaari-hankkeen kahden työntekijän kaksikielisyys on todella hyvä asia, koska ei tarvitse kutsua tulkkia tapamiseen.

Samovaari-hankkeen työntekijät ovat ystävällisiä ja kohteliaita.

Heidän kautta löysin työharjoittelupaikan. Sain paljon uusia tietoja ja tiedän mistä voin saada apua vaikeissa tilanteissa. (H6)

Projektin työntekijät ovat hyviä, ystävällisiä ja ammattitaitoisia, heiltä voi saada neuvoja ja apua. (H12)

Samovaari hankkeen työntekijöillä on aina aikaa tavata minua minulle sopivana aikana, heidän kanssa voimme keskustella venäjäkielellä. (H2)

Samovaari-hankkeen työntekijät ovat auttaneet minua sopeutumaan uuteen maahan paremmin. Tiedän, että voin aina saada opastusta minua kiinnostavissa kysymyksissä. (H4)

5.4.2 Työntekijöiden näkökulma hankkeen tuloksellisuuteen

Vastauksissa kysymykseen 2 (liite 2) tulee esiin työntekijöiden näkökulma Samovaari-hankkeen tuloksellisuuteen.

Samovaari-hankkeen työntekijöiden apu koulutus- ja työpolun rakentamisessa on todella suuri. Kaikkien työntekijöiden sanojen mukaan Samovaari-hankkeen suosituimpia työllistämispalveluita asiakkaiden keskuudessa ovat työntekijän antama ohjaus ja neuvonta, työharjoittelu ja työkokeilu ja hankkeen oma koulutus, kurssi tai kerho.

Ensisijaisina palveluina korostuvat ohjaus ja neuvonta, koska asiakkaille on kasaantunut ongelmia, jotka pitää ratkaista. Myös he tarvitsevat ja tulevat meille saamaan työharjoittelupaikkoja. Lisäisin suomen kielen opiskelun. Yritystoiminnassa ei ole selkeää näkemystä, mihin tarvitsee voimaa, eikä organisaatioista. tarve innokkaista moottorihenkilöistä, jotka kannustavat yrittäjyyteen. (T3)

Muistelen kuitenkin, että suosituin oli työntekijän ohjaus ja neuvonta. Ymmärtäisin, että syy on asiakkaan tarve saada apua omalla äidinkielellään. Lisäksi se, että hankkeen työntekijät eivät rajaa antamaansa apua tiukasti vain yhteen asiaan esim. työllisyyteen liittyväksi vaan kuuntelevat myös muitakin ongelmia ja tukevat mahdollisimman kokonaisvaltaisesti asiasta. (T1)

Suosituimpia ovat ohjaus ja neuvonta, koska ei ole mitään tietämystä tai puutteellinen tieto siitä, mitkä heille sopii. Esimerkiksi asiakkaat eivät tiedä, mitä ammattia voi valita tai heillä on pelko tehdä väärin. Myös ei ole tietoja organisaatioista, joissa pitää asioida tai jotka voivat auttaa heidän työllistymisessä. Monet asiakkaamme eivät tiedä mitään palkkatuesta. Annamme asiakkaille tietoja eroista suomalaisen yhteiskunnan työkuulttuurissa, mikä on tärkeää tietää. Monet asuvat Suomessa pitkään aikaan, mutta eivät pysty itse löytämään oman paikkansa. Löydämme asiakkaille sopivia työharjoittelupaikkoja. (T2)

Projektityöntekijät totesivat vastauksissa kykymykseen 3 (Liite 2), että Samovaari-hanke on vaikuttanut maahanmuuttajien elämäntilanteeseen erityisen positiivisesti.

Samovaari-hanke helpottaa sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään sekä lisää psyykkistä hyvinvointia. (T1)

Hankkeesta asiakkaat saivat intensiivitukea. Heille on kerrottu mahdollisuuksista ja selvinnyt asioita, joista oli vähäistä tietoa. Hankkeen avulla asiakas on edennyt arjessa ja voi selviytyä omista ongelmista itse. Projektityöntekijät helpottavat orientoimaan koulutukseen tai työelämään. (T3)

Projektityöntekijät auttavat vahvistamaan itsevarmuutta. Psykologinen tuki on yksi tärkeimmistä osista meidän työstämme asiakkaiden kanssa. Kyllä, meidän apu vaikuttaa asiakkaiden elämäntilanteeseen. Jotkut asiakkaat joutuvat hätätilanteisiin. Esimerkiksi kun heillä on maksamattomia velkoja asunnosta, terveysongelmia tai perheolosuhdeongelmia. Sellaisten asiakkaiden kanssa tarve tapaamisesta on 1 kerta viikossa. (T2)

Arvioidessaan oman työn laatua, jota käsitellään kysymyksessä 4 (liite 2), työntekijät pitivät omaa toimintaansa ja tarjoamiaan palveluita tärkeinä asiakkaille.

Hankkeen tarkoitus on ollut auttaa mahdollisimman monia maahanmuuttajia heidän työllistymiseensä tai elämäänsä liittyvissä ongelmissa. Hanke ei

ole rajautunut tiukasti vain työllistymiseen liittyviin kysymyksiin vaan apua ja ohjausta on pyritty antamaan myös kokonaisvaltaisesti muissa elämän asioissa esimerkiksi lasten asiat, asuminen, terveys. (T1)

Samovaari-hanke on matalan kynnyksen paikka. Se tarkoittaa, että asiakkaan ei tarvitse jännittää, koska me emme toimi virallisen tahon tasolla emmekä tee mitään virallisia päätöksiä. (T3)

Ensiksi tärkeänä pidän tukea vajaakuntoisille. Meiltä saa eripuolista ja erimuotoista apua. Suurin tarve kielikerhoista, jotka Samovaari-hanke järjestää, koska Lahdessa on todella vähän suomen kielen kerhoja. Me autamme maahanmuuttajanuorisoa löytämään oman paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhteistyö muihinkin tahoihin kehittyy koko ajan. Samovaari-hankkeen työntekijöiden ansiona on se, että on avattu Multi Culti kahvila ja ompelupaja, joista taas voi saada työ- tai työharjoittelu-paikkoja. (T2)

Vastauksissa kysymykseen 6 (liite 2) kaikki haastateltavat työntekijät arvioivat tyytyväisyyttä isolla prosentilla.

Työntekijänä luulen, että asiakkaat ovat olleet hankkeeseen tyytyväisiä. Hankkeen alkuperäinen tarkoitus oli työllistää asiakkaita Koti ja Kuusi Osuuskuntaan, mutta todellisia työpaikkoja on pystytty luomaan hyvin vähän. Hankkeen arvo asiakkaille on enemmänkin psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen ohjauksen ja auttamisen keinoinla. Tyytyväiseksi asiakkaaksi voidaan laskea myös työllistymätön asiakas, joka on saanut riittävää tukea ja apua ongelmiinsa eikä syrjäydy tästä yhteiskunnasta. (T1)

Tietääkseni asiakkailta on annettu hyvä palaute meidän työstämme. Asiakkaiden elämä on parantunut jossain määrin. Mutta asiakkaasta itsestään riippuu, mitä hän voisi saavuttaa, koska kannustaminen on tärkeä osa työstämme. Jokaiselle maahanmuuttajalle on paikka täällä. (T3)

Meidän raporteissa näkyy, että iso prosentti asiakkaista on tyytyväisiä. Ihmiset löytävät oman paikkansa, koska he tarvitsevat tukea vain tietyssä elämänvaiheessa. (T2)

Työntekijöiden sanojen mukaan hanketoiminta on vaikuttanut huomattavasti asiakkaiden elämäntilanteeseen sen jälkeen, kun hanketyöntekijät antoivat näille kokonaisvaltaista apua sekä työllistymisessä että psykososiaalista tukea ehdottaen.

6 POHDINTA JA TYÖN ARVIONTI

Opinnäytetyömme tavoitteena on Samovaari-hankkeen tuen ja palvelun kuvaaminen ja niiden analysoiminen. Haastatteluja analysoidessamme pohdimme, mikä on tärkeää venäläisten asiakkaiden koulutus- ja työllistämispolussa. Käsittelimme, miten Samovaari-hankkeen asiakkaat kokevat saamansa tuen ja palvelun. Tehtävänämmä oli ottaa ne asiakkaat, jotka olivat yli yhden vuoden asiakkaina Samovaarissa. Olemme itse osallistuneet Samovaari-hankkeeseen ja toimimme erilaisissa tehtävissä: asiakastyössä, perhetyössä, monikulttuurisessa kehittämisessä ym. tehtävissä.

Alitolppa-Niitamo, Söderling ja Fågel (2005, 85–86) toteavat, että itse maahanmuuttaja kohtaa monenlaisia esteitä ja vaikeuksia palveluverkostoissa uudessa maassa asuessaan. Vieraalla kielellä on vaikea toimia, saada uusia tietoja työtaivoista, työskentelyn periaatteista ja tavoitteista. On hankala hakea palvelua, jos ei tiedä kyseisen palvelun olemassaolosta. Lisäksi voi olla ongelmana se, että tarjottu informaatio ei aina tule ymmärretyksi. Kun asiakas ei osaa kysyä lisää, hän taas kokee, ettei hän ole koskaan saanut tietoa palveluista.

Samovaarin asiakkaat joutuvat usein tilanteeseen, jossa he kohtaavat ongelmia heikon suomen kielen tason takia. Heidän on tavattava monia eri alan ammattilaisia, kuten terveydenhoitajia, lääkäreitä, kuntoutusohjaajia, pankkityöntekijöitä, viranomaisia ja koulujen opettajia, psykologeja ja sosiaalityöntekijöitä. Useammalla heistä ei ole välttämättä tietoa esimerkiksi suomalaisesta työ kulttuurista, mahdollisuuksista työllistymiseen tai jonkun organisaation säännöistä.

Etsiessään ratkaisua tiettyyn ongelmaan asiakas etsiytyy hankkeeseen. Suurin osa tutkittavista maahanmuuttajista löysi Samovaari-hankkeen tuttavien kautta. Asiakkaat toteavat, että olisi hyvä hankkeen kehittäähankkeen sivustoja ja mainostusta.

Samovaari-hankkeessa käyttöön otetun eteispalvelun tavoitteena on löytää asiakkaalleen hänelle parhaiten sopiva polku kohti työelämää. Ruhasen ja Martikaisen mukaan (2006) projektityöntekijä auttaa asiakasta tukemalla työ- tai koulutuspaikan etsinnässä ja siihen hakeutumisessa laatimalla henkilökohtaisen asiakassuunnitelman.

Peltola ja Metso (2008, 38–39) päättelevät omassa teoksessa, että asioidessaan virastoissa maahanmuuttajien on vaikea selviytyä kirjallisista tehtävistä heikon suomen kielitason takia. He voivat ymmärtää väärin saadut päätökset esimerkiksi Kelasta tai jopa olla kokonaan ymmärtämättä niitä. Hakiessaan tiettyjä etuja monet maahanmuuttajat eivät osaa täyttää tarvittavia asiapaperieita. Samovaarin projektityöntekijät ovat tukena asioimisessa erilaisissa virastoissa ja laitoksissa kuten esimerkiksi Kelassa, kouluissa, terveysasemilla ym. On hyvä, että hankkeessa on venäjänkielisiä työntekijöitä, jotka ovat jo asuneet pitkään aikaan Suomessa ja kohdanneet monia samalaisia ongelmia kuin heidän asiakkaansa. Oman kokemuksensa kautta projektityöntekijät tukevat ja auttavat asiakkaita venäjän kielellä.

Forsander ja Alitolppa-Niitamo (2000, 74) toteavat, että maahanmuuttajien keskuudessa on olemassa paljon ammattitaitoisia ja hyvin koulutettuja työntekijöitä. He toivoisivat voivansa jatkaa suomen kielen opiskelua, mikä helpottaisi merkittävästi työyhteisöön soviintautumista ja auttaisi työnteon sujumisessa. Samovaari-hankkeen työntekijöiden sanojen mukaan hankkeen järjestämät suomen kielen kerhot ovat olleet suosittuja, koska Samovaari-hankkeen asiakkaat kokivat muualla järjestettyjen suomen kielen kurssien laadun vaihtelevan voimakkaasti ja pitivät kurssien määrää riittämättömänä.

Olemme itse ohjanneet työharjoittelumme aikana näitä kerhoja, josta saimme tietää maahanmuuttajien tarpeista sekä suomen kielen oppimisessa että työllistymisessä. Myös Ahtonen, Jussila ja Kotisaari (2003, 38–39) todistavat, että vasta tullut maahanmuuttaja tarvitsee kielikursseja, mutta kurssit ovat usein liian lyhyitä ja koulutukseen pääsyä on odotettava liian kauan. Pitkät tauot kielikurssien välillä katkaisevat kielen oppimisen edistymisen. Peltolan ja Metson mukaan (2008, 104.) työpaikalla on tehtävä ennen kaikkea työtä, maahanmuuttajilla ei ole aikaa paneutua suomen kielen opetukseen.

Venäjänkielisillä maahanmuuttajilla on todettu korkean koulutusasteen ja kielitaidon vuoksi olevan hyvät mahdollisuudet ja edellytykset kotoutumiselle. (Liebkind, Mannila, Jasinskaja-Lahti, Jaakkola, Kyntäjä, & Reuter 2004, 34.) Tutkittavista on suurin osa korkeakoulutettuja, joiden on vaikeaa siirtää kotimaassa hankittua koulutusta ja työkokemusta sellaisenaan Suomen koulutusjärjestelmään tai työmarkkinoille. Ahtonen, Jussila ja Kotisaari (2003, 40–41) pohtii siitä, että harva maahanmuuttaja on saanut Suomessa koulutustaan vastaavaa työtä, ja siksi esimerkiksi monet korkeakoulutetut joutuvat vaihtamaan ammattia tai opiskelemaan uudestaan oman ammatin.

Suomessa asumisen kesto vaikuttaa sekä maahanmuuttajien kielitaidon paranemiseen että työllistytymismahdollisuuksiin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen leviämiseen. (Liebkind ym. 2004, 34.) Suomeen tultuaan tutkittavien oli opiskeltava suomen kieltä kielikursseilla. Puolet tutkittavista on opiskellut erilaisissa oppilaitoksissa saadakseen suomalaista koulutusta, jonka kautta on helpompaa työllistyä.

Keskusteluista projektityöntekijöiden kanssa tulee esiin, että Samovaari-projekti perustuu ongelman ratkaisemiseen projektin asiakkaan kanssa tai puolesta. On tärkeää tietää, kuka tai mikä tuo asiakas on. Asiakkaiden tarpeet ovat moninaiset ja monimutkaiset. Ne voivat olla fyysisiä, esimerkiksi terveyden ja turvallisuuden tarve, tai sosiaalisia, kuten yhteenkuuluvuuden tarve ja arvostuksen tarve. Ihmisellä voi olla myös tiedon ja oman itsensä toteuttamisen tarve. Projektin toteuttajien tehtävänä on luoda sellainen palvelu, joka ratkaisee asiakkaan ongelman ja tyydyttää mahdollisimman hyvin asiakkaan tarpeen. Projektityöntekijöiden on tietysti hankittava tarpeeksi informaatiota itse asiakkaasta. (Karlsson & Marttala 2001, 24–83.)

Rissanen ym. (2004, 30–31) toteaa, että hankkeessa pääasiassa toiminta toteutuu kehittämällä toimintatapoja, ohjaamalla ja tukemalla maahanmuuttajia. Hankkeen vaikuttavuudesta kertoo asiakkaiden toimintakyvyn kasvaminen ja aktivoituminen. Olellista on myös se, mitä hyötyä asiakkaat saavat hankkeesta. Ahtosen, Jusilan ja Kotisaaren (2003, 35) mukaan maahanmuuttajien oma aktiivisuus on vaikuttava tekijä työllistymisessä.

Samovaari-hankkeessa suosituimpia tutkittavien käyttämiä työllistämispalveluita asiakasaikana olivat ohjaus ja neuvonta. Rissanen ym. (2004, 42–43) näkee, että ohjauksen ja neuvonnan avulla projektityöntekijät pyrkivät auttamaan asiakkaita tulevaisuuden suunnitelmien selvittämisessä ja opastavat palveluiden käytössä tai ohjaavat palveluiden piiriin. Rissanen, Partanen, Pitkänen, Teppo ja Salmela (2004, 23–24) toteavat, että elämänhallinta on tärkeä tekijä työllistymisessä. Yksilöllisten tavoitteiden ja yhteisöllisten odotusten yhteensovittamisen osaaminen antaa mahdollisuuksia selviytymään eri vaikeuksista ja paineista.

Samovaari-hankkeen työntekijät toteavat yksilökohtaisen palveluohjauksen olevan tärkeä toimintamalli. Projektiryhmän keskeinen idea on löytää asiakkaille palveluiden tarkoituksenmukainen kokonaisuus. Siihen tarvitaan moniammatillisten tiimien tapaamisia, joissa eri toimijat voivat jakaa asiantuntemustaan ja osaamistaan toisilleen. Parhaimmillaan tällaisissa tapaamisissa saavutetaan tavoitteita, joita yksittäinen asiakas ei voi saavuttaa. Samalla korostetaan, että nimenomaan asiakas on se, joka määrittelee kuka osallistuu asioiden tarkasteluun. Esimerkiksi kun laaditaan palvelusuunnitelmaa, asiakas voi vaikuttaa siihen, ketä kutsutaan paikalle. Palvelusuunnitelma on tärkeä työväline, johon kirjataan asiakkaan tarvitsema apu, tuki ja ohjauksen muodot. Yksilökohtaisen palveluohjauksen tarve lisääntyy Samovaari-hankkeen asiakkaiden keskuudessa, koska Samovaari - hankkeessa muotoillaan määrätty tavoite asiakaslähtöiseksi. Samalla Raunio (2004, 137–138) pohtii siitä, projektityöntekijät tunnistavat yksittäisen asiakasryhmän odotukset, tarpeet ja keskeiset ongelmat ja valitsevat näiden perusteella projektin päämäärän kannalta olennaiset tavoitteet.

Samovaari-hankkeeseen ohjautuu paljon asiakkaita, jotka tarvitsevat psykososiaalista tukea ja virastossa asiointiin liittyvää apua. Asiakkaan arjessa selviytyminen vie työntekijöiden aikaa, ja alkuperäisten hankesuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttaminen vaikeutuu.

Samovaari-hankkeen toimenpiteiden suunnittelussa on huomioitu nais- ja miesnäkökulmat. Naisia ohjataan hoiva-, kotipalvelu- ja ateriapalveluihin. Miehiä pystytään työllistämään kiinteistö- ja ulkoalueiden hoitotehtäviin. Koti ja Kuusi Osk

hankkeen aikana voi työllistää pienen määrän työttömiä hakijoita. Suurin osa haastateltavista löysi Samovaari-hankkeessa tai sen kautta työharjoittelupaikan, muutamat heistä saivat palkkatuetun työn, mikä Peltolan ja Metson (2008, 108) mukaan vie työuraa eteenpäin tukemalla suomen kielen ja suomalaisen työkuultuurin oppimista sekä synnyttämällä tärkeitä kontakteja työllistämispolussa. Asiakas, jolla on auttava kieli- ja ammattitaito, voidaan ottaa työharjoitteluun Koti ja kuusi toimialoille. Asiakas, jonka suomen kielen taito ja ammatillinen osaaminen ovat kohentuneet, voidaan ohjata työharjoitteluun toiseen yritykseen.

Yrittäjyys on maahanmuuttajalle yksi vaihtoehto työllistää itsensä. Hanke antaa yrittäjyystietoa, ohjausta ja tukea Lahden alueen maahanmuuttajille, ja tavoitteena on maahanmuuttajien yrityksen perustaminen. Kaksi tutkittavaa sai neuvontaa Uusyrityskeskuksesta Samovaarin kautta.

Haastatellessamme Samovaari-hankkeen asiakkaita ja työntekijöitä olemme huomanneet heidän näkökulmiensa yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Molemmat puolet näkevät keskeisenä kehittämissuntana suomen kielitaidon. Omasta puolestaan työntekijät toteavat asiakkaiden kehittyneen aktiivisuuden ja konkreettisten tavoitteiden asettamisen niiden saavuttamisen osalta. Lisäksi verkoisoituminen sekä valtaväestöön että maahanmuuttajaryhmiin auttaa maahanmuuttajaa kotoutumisessa. Yhteisenä työntekijän ja asiakkaan tehtävänä on saada työharjoittelupaikka, joka edistää asiakkaan työelämää.

Työntekijät korostavat maahanmuuttajien huonoa lakien tuntemusta tai täydellistä tietämättömyyttä niistä, mihin he tarvitsevat apua. Maahanmuuttajat näkevät tarpeet yksittäisinä ja konkreettisina ongelmina, kun taas projektityöntekijä katsoo laajemmin maahanmuuttajien ongelmiin. Työntekijöiden mielestä olisi hyvä luoda ja kehittää maahanmuuttajille palveluverkoston omalla äidinkielellä. Projektityöntekijät mainitsevat vajaakuntoisten maahanmuuttajien asemasta. Työntekijät toivovat palvelujen paranevan ja kehittyvän tulevaisuudessa työllistymispolussa.

Projektityöntekijä toi esiin myös, että hänen työnsä sisältää eettisiä periaatteita. Asiakkaan kanssa työskennellessä hankkeen työntekijöiden tulisi kunnioittaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja valintoja sekä noudattaa muutoinkin työssään

eettisiä periaatteita. Asiakastyö perustuu tasa-arvoiseen ja luottamukselliseen suhteeseen. (Satakunnan ammattikorkeakoulu 2005–2006.) Tunnistaessa oman sosiaalisen vastuunsa hankkeen työntekijät tuottavat positiivista yhteiskunnallista muutosta. Henkilökohtainen palveluohjaus on vaativaa ammatillista toimintaa, mikä edellyttää työntekijältä jatkuvaa opiskelua ja itsensä kehittämistä. Neuvonnassa ja ohjauksessa tulee tavallisesti ilmi sekä työntekijöihin että asiakkaisiin liittyviä yksityisasioita tai seikkoja, missä luottamuksellisuus on tärkeää. Vaitioloon sitoutuminen on edellytys työlle Samovaari-projektissa. (Talentia. Ammattietiikka.)

Forsander ja Alitolppa (2000, 164) toteaa, että maahanmuuttajilla on mahdollisuus työllistyä erilaisten hankkeiden kautta. Lisäksi maahanmuuttajat voivat luoda oman tiimin ja sen kautta oman projektin, joka mahdollistaa nopean työllistymisen. Työelämässä maahanmuuttaja tarvitsee kielitaitoa ja kommunikaatiokykyjä, ammattitaitoa, ympäröivässä yhteiskunnassa tarvittavia kulttuurisia taitoja sekä oman alan sosiaalisten verkostojen hallintaa. Tuloksellisuus on haastateltavien keskuudessa korkeaa, koska kaikki tutkittavat asiakkaat saivat tarvittavan tuen ja palvelun. Jokainen asiakas koki saamansa tuen merkittäväksi saadessaan tukea omalla kielellä.

Samovaari-hankkeen tarve on lähtenyt liikkeelle maahanmuuttajanaisten suuresta työttömyysasteesta Lahdessa ja sen seutukunnissa. Näin ollen Samovaari-hankkeen toimet on suunniteltu maahanmuuttajien työllistymistä edistäviksi. Samovaari-hankkeen myötä työllistetään ja koulutetaan maahanmuuttajataustaisia.

Toivomme, että Samovaarin kaltaisten hankkeiden avulla luodaan uusia mahdollisuuksia jatkossakin. Samovaari-hankkeen vahvuus oli henkilökohtainen ohjaus asiakasta kohtaan ja omakielinen palvelu. Hankkeessa kehitettiin uusia ideoita ja kyettiin avaamaan uusia työpolkuja ja työllistymismahdollisuuksia.

Olemme onnistuneet tekemään yhteistyötä parina kirjoitettaessamme tätä opinnäytetyötä. Työpareina autoimme toinen toistamme ja toimimme yhdessä oikein hyvin ja ahkerasti. Olemme keskittyneet hakemaan vastauksia venäjänkielisten maa-

hamuuttajien työllistymisestä, tukemisesta ja palveluista asiakkaiden ja työntekijöiden kannoilta.

Tutkittavien otoskoko oli tutkimuksellisessa opinnäytetyössämme merkityksellinen, mikä kuvasi mahdollisimman tyhjentävästi meidän työmme tulokset. Vastaukset oli heijastettu totuudenmukaisesti sekä asiakkaiden että työntekijöiden näkökulmilla. Toimiessamme parina pohdimme kysymyksiä eri näkökulmista ja lopulta päädyimme samaan lopputulokseen yksimielisesti, mikä todistaa opinnäytetyön luotettavuuden. Asiakkaille ja työntekijöille laitimamme kyselylomakkeet täydentävät toistaan ja auttavat tuomaan mahdollisimman luotettavaa tietoa maahanmuuttajien saamasta tuesta Samovaari-hankkeesta. Opinnäytetyömme luotettavuuden kriteerinä on se, että tekemämme tulkinnat vastaavat tutkittavien käsityksiä ja että me kuvasimme tulokset avoimesti.

Tämä aihe oli todella mielenkiintoinen ja tärkeä meille, koska olemme tutkineet erilaisia maahanmuuttajiin liittyviä kysymyksiä. Jatkotutkimusaiheina voisivat olla muidenkin maahanmuuttajaryhmien kuin venäläistenkin kokema ja saama tuki Lahdessa olevista hankkeista. Täydentääkseen ja laajentaakseen tutkimuotojen kuvaamista olisi hyvä kuulla sekä maahanmuuttajien että työntekijöiden ääni tukeen ja palveluun liittyvistä kokemuksista. Toivomme opinnäytetyömme paljastavan aiheen mahdollisimman konkreettisesti ja laajasti.

LÄHTEET

A-klinikkasäätiö. 2009. Kehittämis- ja tutkimustoiminta. [viitattu 12.1.2011]. Saatavissa: <http://www.a-klinikka.fi/>

Ahtonen, S., Jussila, M. & Kotisaari, L. 2003. Maahanmuuttajat työelämässä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Alitolppa-Niitamo, A., Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Euroopan sosiaalirahasto. 2011. Hankkeet. [viitattu 8.9.2011]. Saatavissa: <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=fi>

Euroopan unioni. Euroopan aluekehitysrahasto. Euroopan sosiaalirahasto. 2011. Rakennerahastotietopalvelu. EAKR- JA ESR-projektit Suomessa ohjelmakaudella 2007 – 2013. [viitattu 12.9.2011]. Saatavissa: <https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projektilista.php?rahasto=ESR&ps=VA>

Forsander, A & Ekholm, E. 2001. Maahanmuuttajat ja työ. Teoksessa Forsander, A., Ekholm, E., Hautaniemi, P., Ali, A., Alitolppa-Niitamo, A., Kyntäjä, E. & Quoc Cuong, N. (toim.) Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia-kustannus, 57–82.

Forsander, A. & Alitolppa-Niitamo, A. 2000. Maahanmuuttajien työllistyminen ja työhallinto – keitä, miten ja minne. Työhallinnon julkaisu nro 242. Helsinki: Työministeriö. [viitattu 9.9.2011]. Saatavissa: http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj242.pdf

Forsander, A. 2000. Työvoiman tarve ja maahanmuuttopolitiikka – onko maahanmuuttajien osaaminen vastaus työvoiman kysyntään? [viitattu 9.9.2011]. Saa-

tavissa:

<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/d92f36804a177825af89ef3d8d1d4668/Tyvoiman+tarve+ja+maahanmuuttopolitiikka+Forsander+teoksessa+Trux.pdf?MOD=AJPERES>

Hammar-Suutari, S. 2006. Kulttuurien välinen viranomaistyö. Työn valmiuksien ja yhdenvertaisen asiakaspalvelun kehittäminen. Työpoliittinen tutkimus 300. Helsinki: Työministeriö. [viitattu 2.5.2011]. Saatavissa:

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/06_tutkimus/tpt300.pdf

Helsingin Diakoniaopisto. 2011. Projektit. [viitattu 2.9.2011]. Saatavissa:

<http://www.hdo.fi/projektit>

Henkilöstökeskus. 2009. Annika Forsanderin kirjat ja artikkelit. [viitattu 2.9.2011]. Saatavissa:

http://www.hel.fi/wps/portal/Henkilostokeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Heke/fi/Maahanmuutto/Tyotehtavat/Forsander+tutkimus

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 1995. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hyväri, S. 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa: Nylund, M. & Yeung, Anne B. (toim.) Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Vastapaino: Tampere, 214–235.

Kananen, J. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jy-väskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jy-väskylän ammattikorkeakoulu.

Karlsson, Å. & Marttala, A. 2001. Projektkirja. Onnistuneen projektin toteuttaminen. Helsinki: Kauppakaari.

Koskinen, K. 2002. Projektien ohjaus. Helsinki: Aseman lapset.

Kylmä, J., Pietilä, A.-M. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2002: Terveyden edistämisen lähtökohtia. Teoksessa Pietilä, A-M., Hakulinen, T., Hirvonen, E., Koponen, P., Salminen, E.-M. & Sirola, K. (toim.) Terveyden edistäminen. Uudistuvat työmenetelmät. Helsinki: WSOY, 62–76.

Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja-Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä, E. & Reuter A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999/493. [viitattu 8.6.2011]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/1999/19990050.pdf>

Laki kotouttamisen edistämisestä 2011/1386. [viitattu 4.9.2011]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/2010/20100185.pdf>

Laki yleisistä kielitutkinnoista 2004/964. [viitattu 4.9.2011]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040964>

Maahanmuuttovirasto. 2010. Maahanmuuton vuosikatsaus. [viitattu 31.8.2011]. Saatavissa: <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=2762>

Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. (toim.) Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto. [viitattu 31.8.2011]. Saatavissa:
http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/fc3470c8dfa70c7cd43cf22c5d590571/1317025329/application/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf

Mäkelä, K. 1987: Yhteiskuntatieteellisen tiedonhankinnan eettiset säännöt ja tietosuoja. Teoksessa Mäkelä, K. (toim.) Tieteen vapaus ja tutkimuksen etiikka. Helsinki: Tammi, 180–195.

Opetushallitus. 2010. Taitotasokuvaukset. [viitattu 31.8.2011]. Saatavissa:
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/kielitutkinnot/yleiset_kielitutkinnot/taitotasokuvaukset

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2008. Maahanmuuttajien koulutukseen sijoittamista ja työllistymistä koskevan työryhmän asettaminen [viitattu 3.9.2011]. Saatavissa:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe/lomakkeet_ja_paeaetoekset/asiakirjat/SM_mamu.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2010. Maahanmuuttajien koulutuksen kehittäminen. [viitattu 3.9.2011]. Saatavissa:

Peltola, U. & Metso, L. 2008. Maahanmuuttajien kuntoutumisen ja työllistymisen tukeminen Helsingissä. Helsinki: Kuntoutussäätiö.

Päijät-Hämeen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2010-2015. 2009. [viitattu 31.8.2011]. Saatavissa:

[http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/95073F94099A793CC225778A00200ED7/\\$file/Maahanmuuttopoliittinen%20ohjelma%20240510lopullinen%20versio.pdf](http://www.lahti.fi/www/images.nsf/files/95073F94099A793CC225778A00200ED7/$file/Maahanmuuttopoliittinen%20ohjelma%20240510lopullinen%20versio.pdf)

Pöyhönen, S., Tarnanen, M., Vehviläinen, E.-M., Virtanen, A. & Pihlaja, L. 2010. Osallisena Suomessa. Kehittämissuunnitelma maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [viitattu 5.9.2011]. Saatavissa:
[http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/b08dc633a4e5808cc225782a002c427b/\\$file/osallisena%20suomessa%20kehitt%C3%A4missuunnitelma.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/b08dc633a4e5808cc225782a002c427b/$file/osallisena%20suomessa%20kehitt%C3%A4missuunnitelma.pdf)

Raunio, K. 2004. Olennainen sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus kirja Oy.

Rissanen, P., Partanen, L., Pitkänen, S., Teppo, T. & Salmela, T. 2004. Sillanrakentajat. Nuorisotyöttömyyteen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen kohdistuneita

den projektien arviointi suurilla kaupunkiseuduilla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Ruhanen, M. & Martikainen, T. 2006. Maahanmuuttajaprojektit: hankkeet ja hyvät käytännöt. Helsinki: Väestöliitto. [viitattu 31.8.2011]. Saatavissa: <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/463aff7bef0babfb5bff147ca7b7007/1315148281/application/pdf/491241/Maahanmuuttajaprojektit.pdf>

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammi.

Samovaari-hankkeen raportti 2010.

Samovaari-projekti. 2008. Koti ja Kuusi osk. [viitattu 25.1.2011]. Saatavissa: <http://www.kotijakuusi.fi/samovaari.html>,
<https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti.php?lang=sv&projekтикoodi=S10899>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. KvaliMOTV - menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [viitattu 29.8.2011]. Saatavissa: <http://reppu.lamk.fi/file.php/4190/KvaliMOTV.pdf>

Satakunnan ammattikorkeakoulu. Liite sosiaalialan koulutusohjelman opetus-suunnitelmaan. Aikuiskoulutussovellus. 2005–2006 [viitattu 27.9.2011]. Saatavissa: [http://kesy01.cc.spt.fi/intra/tiimit.nsf/4ED800BDD8247467C22571E300231301/\\$file/Sosiaalialan_aikuisops_20052006.doc](http://kesy01.cc.spt.fi/intra/tiimit.nsf/4ED800BDD8247467C22571E300231301/$file/Sosiaalialan_aikuisops_20052006.doc)

Sisäasiainministeriö. 2009. Maahanmuuttajien työllistyminen ja kannustinloukut. [viitattu 25.8.2011]. Saatavissa: [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/D5A6B24123947ACEC225754C004B836E/\\$file/22009.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/D5A6B24123947ACEC225754C004B836E/$file/22009.pdf)

Sisäasiainministeriö. 2011. Uusi kotoutumislaki voimaan – Suomeen muuton alkuvaiheen ohjausta parannetaan. [viitattu 4.9.2011]. Saatavissa:
<http://www.intermin.fi/intermin/bulletin.nsf/HeadlinesPublicFin/E5757D505C2B5BC1C22578FE00374C6E>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Maahanmuuttoon ja maastamuuttoon liittyvää sosiaaliturvasäännöstöä selvittäneen työryhmän muistio. [viitattu 25.8.2011]. Saatavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=3320152&name=DLFE-16099.pdf

Spiik, Karl-Magnus. 1999. Tiimityöstä voimaa. Helsinki: WSOY.

Suunnittelumallit ja metodit. [viitattu 8.8.2011]. Saatavissa:
<http://koti.mbnet.fi/herakles/a01tiekkit/Suunnittelumallit%20ja%20metodit.htm>

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Talentia. Ammattietiikka. [viitattu 30.9.2011]. Saatavissa:
<http://www.talentia.fi/tyoelama/ammattietiikka>

Tilastokeskus. 2003. Maahanmuuttajat kokevat syrjintää työhaussa. [viitattu 25.8.2011]. Saatavissa:
<http://www.tilastokeskus.fi/ajk/tiedotteet/v2003/233elis.html>

Tilastokeskus. 2005. Uutta tietoa maahanmuuttajien elämästä Suomessa. [viitattu 25.8.2011]. Saatavissa:
http://www.tilastokeskus.fi/ajk/tiedotteet/v2005/tiedote_013_2005-03-14.html

Tilastokeskus. 2011. Vaikuttavaa kotouttamista. [viitattu 29.8.2011]. Saatavissa:
http://www.tilastokeskus.fi/artikkelit/2011/art_2011-05-30_003.html?s=0

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2011. Uudenlainen ohjelma kotoutumisen tehostamiseksi vireille. [viitattu 29.8.2011]. Saatavissa:

http://www.tem.fi/?s=2467&89506_m=103779

Työ- ja elinkeinotoimisto. 2011. Palkkatuki. [viitattu 8.9.2011]. Saatavissa:

http://www.mol.fi/mol/fi/01_tyonantajat/06_2rekrytoinnin_tuki/02_palkkatuki/index.jsp

Ulkomaalaislaki 2004/301. [viitattu 29.8.2011]. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

eronnut yli 3 lasta

leski ei lapsia

5. Suomen kielen taso

0 taso 2 taso 4 taso 6 taso

1 taso 3 taso 5 taso

6. Koulutustaso kotimaassa. Voitte laittaa ristin useampaan kohtaan.

peruskoulu AMK

ammattikoulu yliopisto

ei ammatillista tutkintoa

muu _____

7. Koulutustausta Suomessa

8. Kuinka kauan olette olleet Samovaari-hankkeen asiakkaana?

0 - 3kk

1/2 - 1 vuotta

3kk -1/2vuotta

yli 1 vuosi

9. Mistä olette saanut tietoja hankkeesta? Voitte laittaa rastin useampaan kohtaan.

tuttavien kautta

työvoimatoimiston kautta

maahanmuuttajapalveluiden kautta

muualta _____

10. Miksi olette tullut Samovaari-hankkeeseen?

11. Mitä Samovaari-hankkeen omia työllistämispalveluita olette käyttänyt koko asiakasaikana? Voitte laittaa rastin useampaan kohtaan.

työntekijän antama ohjaus ja neuvonta

työllistymis- ja koulutussuunnitelma

hankkeen oma koulutus, kurssi tai kerho

työharjoittelu/ työkokeilu

palkkatuettu työ

koulutus-, työ- tai työharjoittelupaikan etsiminen muualta

Välkkeen tai muun yhteistyökumppanin järjestämä koulutus

Asiointi UusYritys Keskuksessa tai Startti Osuuskunnassa

12. Missä muussa asiointissa olette saanut apua Samovaarin työntekijän kautta?

Voitte laittaa rastin useampaan kohtaan.

Työvoimatoimistossa

terveysasioissa

Kelassa

lääkärissä asiointissa

sosiaalitoimistossa

lasten muissa asioissa

talousasioissa

lasten kouluasioissa

pankissa asiointissa

viisumi/oleskelulupa-asioissa

asumisasioissa

poliisi/maistraatti-asioissa

oikeusaputoimistossa

jossain muussa _____

13. Kuinka usein olette tavannut tai muuten ollut yhteydessä esimerkiksi puhelimella hankkeen työntekijän kanssa viimeisen 2kk aikana?

1-2 kertaa viikossa *1 kerta kuukaudessa*

harvemmin *2-3 kertaa kuukaudessa*

14. Miten Samovaari-hankkeen asiakkuus on vaikuttanut elämäntilanteeseen?

15. Mitä hyvää teidän mielestänne on Samovaari-hankkeen toiminnassa ja palveluissa?

16. Mitä ja miten Samovaari-hankkeen toimintaa ja palveluja teidän mielestänne pitää kehittää?

17. Miten mielestänne teidän pitäisi kehittää itseänne, jotta saavuttaisitte ammatillisia tavoitteita?

Kiitos, kun vastasitte kyselyyn!

SAATEKIRJA

Hei!

Olemme kaksi sosiaalialan opiskelijaa. Opiskelemme Lahden ammattikorkeakoulussa.

Teemme opinnäytetyötämme Samovaarin-hankkeesta. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää miten asiakkuus Samovaari-hankkeessa on auttanut/ tai ei ole auttanut maahanmuuttajaa työllistymisessä. Haluaisimme sen olevan maahanmuuttaja-asiakkaan subjektiivinen kokemus työllistymisen haasteista Lahdessa. Otamme selvää siitä, onko hankkeesta ollut sinulle hyötyä.

Sinun vastauksesi on meille tärkeä! Kysymme sinulta mielipiteitä hankkeesta. Kysely on luottamuksellinen. Emme kerro kenellekään sinun nimeäsi tai muita tietoja, joista sinut voidaan tunnistaa.

Olemme todella kiitollisia osallistumisestasi kyselyyn!

LIITE 2

Kyselylomake

Samovaari-hankkeen asiakkaiden palvelujen tarpeista työntekijänäkökulmasta.

Haluaisimme selvittää miten asiakkuus Samovaari-hankkeessa on auttanut/ tai ei ole auttanut maahanmuuttajien työllistymisessä.

1. Miksi venäjänkieliset maahanmuuttajat tulevat Samovaari-hankkeeseen?

2. Mitkä Samovaari-hankkeen työllistämispalveluista ovat suosituimpia asiakkaiden kesellä ja miksi?

___ *työntekijän antama ohjaus ja neuvonta*

___ *työllistymis- ja koulutussuunnitelma*

___ *hankkeen oma koulutus, kurssi tai kerho*

___ *työharjoittelu/ työkokeilu*

___ *palkkatuettu työ*

__ koulutus-, työ- tai työharjoittelupaikan etsiminen muualta

__ Välkkeen tai muun yhteistyökumppanin järjestämä koulutus

__ Asiointi UusYritys Keskuksessa tai Startti Osuuskunnassa

3. Miten Samovaari-hanke on vaikuttanut maahanmuuttajien elämäntilanteeseen?

4. Mitä hyvää teidän mielestänne on Samovaari-hankkeen toiminnassa ja palveluissa?

5. Mitä tulee kehittää Samovaari-hankkeen toiminnassa ja palveluissa vai ei?

6. *Mikä on asiakkaiden tyytyväisyyden osuus Samovaari-hankkeesta?*

7. *Miten mielestänne itse maahanmuuttajan pitäisi kehittää itsessään, jotta tämä saavuttaisi ammatillisia tavoitteita?*

8. *Tuleeko luoda Samovaari-hankkeen kaltaisia projekteja ja miksi?*

Kiitos, kun vastasitte kyselyyn!

ЛІТЕ 3

Анкета

Выяснение потребностей обслуживания клиентов проекта "Самовар" по мнению клиентов.

Мы хотели бы узнать, как проект "Самовар", клиентом которого вы являетесь, помог или не помог вам в поиске работы.

1. Пол

мужчина

женщина

2. Возраст

18-30

46-55

31-45

yлi 56

3. Я живу в Финляндии

больше 1 года

7-12 лет

1-3 года

больше 12 лет

4-6 лет

4. Семейное положение

замужем/женат

1 ребёнок

в гражданском браке

2 детей

не замужем/не женат

3 детей

разведена/разведён

больше 3 детей

вдова/вдовец

нет детей

5. Уровень владения финским языком

0 уровень

2 уровень

4 уровень

6 уровень

1 уровень

3 уровень

5 уровень

6. Образование, полученное в России. Вы можете выбрать несколько вариантов ответов

основное общее образование

техникум

среднее специальное образование

высшее образование

нет профессионального образования

дру-

гое _____

7. Образование, полученное в Финляндии.

8. Как долго вы являетесь клиентом проекта "Самовар"?

0 - 3 месяца

1/2 - 1 года

3kk - 1/2 года

больше 1 года

9. Откуда вы узнали о проекте? Вы можете выбрать несколько вариантов ответов.

- от знакомых
- на бирже труда
- через иммиграционную службу
- в другом месте

10. Почему вы стали клиентом проекта Самовар?

11. Какую помощь по трудоустройству, предлагаемую проектом "Самовар", вы используете? Вы можете выбрать несколько вариантов ответов.

- руководство и консультация, данное работником проекта
- планирование по трудоустройству и обучению
- обучение, курсы или кружок на базе проекта
- практика/получение рабочего опыта

___ работа, оплачиваемая при поддержке биржи труда

___ поиск обучения, работы или практики в другом месте

___ обучение, организованное другой организацией, например проектом "Вялке"

___ контакт с центром "УсуЮритюс" или в кооперативе "Старт"

12. В каких других делах вы получаете помощь от работников проекта "Самовар"? Вы можете выбрать несколько вариантов ответов.

___ на бирже труд

___ в вопросах здоровья

___ в Пенсионном учреждении Кела ___ на приёме у врача

___ в социальном бюро

___ в других вопросах, связанных с детьми

___ в решениях экономических проблем ___ вопросы, связанные со школой

___ помощь в банке

___ визы, разрешение на пребывание

___ в жилищных вопросах

___ полиция, магистрат

___ помощь в юридической конторе

___ в других вопросах _____

13. Как часто вы встречались или разговаривали с работником проекта "Самовар" в течении последних двух месяцев?

___ 1-2 раза в неделю

___ 1 раз в неделю

___ реже

___ 2-3 раза в месяц

14. Как, то что вы стали клиентом проекта "Самовар" повлияло на вашу жизненную ситуацию?

15. Что хорошего по вашему мнению в деятельности и услугах, предоставляемых проектом "Самовар"?

16. Что, по вашему мнению, в деятельности и услугах, предоставляемых проектом "Самовар", нужно развивать?

17. *Что по вашему мнению вы должны развивать в себе, для достижения профессиональных целей?*

Спасибо, что ответили на наши вопросы.

LIITE 4

TUTKIMUSLUPA

Opiskelemme Lahden ammattikorkeakoulussa ja tarkoituksenamme on valmistua sosionomeiksi marraskuussa 2011. Opinnäytetyönä tutkimme Samovaari-hankkeen asiakkaiden kokemuksia Koti ja Kuusi osk:n hallinnoiman Samovaari-hankkeen asiakkuudesta, palveluista ja saamasta tuesta. Opinnäytetyömme ohjaajana toimii lehtori Tuula Hyppönen.

Pyydämme lupaa haastatella teitä ja käsittelemme saamamme tiedot luottamuksellisesti.
Päiväys 20/05/ 2011.

Haastateltava _____

Tutkijat:

Alla Tsupuleva

Elena Taskinen

LIITE 5

Taitotasokuvaukset

Ylin taso

6- taso

Ymmärtää vaikeuksitta kaikenlaista puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Ilmausten hienot sävyerot tuottavat enää harvoin vaikeuksia. Puhuu ja kirjoittaa erittäin sujuvasti tilanteeseen sopivalla tyyllillä, ja pystyy ilmaisemaan hienojakin merkitysvahteita. Kieliopin ja sanaston hallinta on varmaa lähes kaikissa tilanteissa ja pienetkin puutteet ovat harvinaisia.

5- taso

Ymmärtää pidempää, normaalitempoista kasvokkaista sekä mm. televisiosta ja radiosta kuultavaa puhetta, vaikka joskus ymmärtäminen vaatii jonkin verran ponnistelua. Ymmärtää rakenteellisesti ja kielellisesti monimutkaisia tekstejä ja oman aikamme kirjallisuutta. Puhuu ja kirjoittaa selkeästi ja sujuvasti erilaisista aiheista, mutta harvinaisten sanojen ja monimutkaisten lauserakenteiden käyttö saattaa kuitenkin tuottaa vaikeuksia. Hallitsee kieliopin ja sanaston yleensä hyvin ja monipuolisesti.

Keskitaso

4- taso

Ymmärtää normaalitempoista kasvokkaista puhetta ja keskustelua yleisistä aihepiireistä sekä mm. televisiosta ja radiosta kuultavaa puhetta, mutta joitakin yksityiskohtia saattaa jäädä ymmärtämättä. Nopea puhekieli ja murteellinen puhe tuottavat kuitenkin vaikeuksia. Ymmärtää vaivatta yleisiä aihepiirejä käsitteleviä tekstejä, joskin muutamat tekstin välittämät sävyerot voivat jäädä epäselviksi. Selviää melko hyvin myös vieraammissa puhetilanteissa. Pystyy kirjoittamaan sekä yksityisiä että puolivirallisia tekstejä ja esittämään ajatuksiaan yhtenäisinä kokonaisuuksina. Tekee puheessa ja kirjoituksessa eron virallisen ja epävirallisen kieli-
muodon välillä. Hallitsee peruskieliopin ja -sanaston hyvin.

3- taso

Ymmärtää pidempää puhetta ja keskeisen ajatuksen monista televisio- ja radio-ohjelmista, jos aihepiiri on suhteellisen tuttu. Ymmärtää tavallisia tekstejä, jotka eivät vaadi aiheen tuntemusta. Normaalitempoinen puhe ja vaativimmat tekstit saattavat tuottaa vaikeuksia, jos puhejakso on pitkä ja aihepiiri vieras. Selviää tavallisimmassa käytännön puhetilanteissa ja pystyy kirjoittamaan yksinkertaista, yhtenäistä tekstiä tavallisista aiheista, vaikkakin kieliopilliset ja sanastolliset puutteet toisinaan vaikeuttavat ymmärtämistä. Hallitsee hyvin jokapäiväisiin tilanteisiin liittyvän sanaston ja peruskieliopin keskeiset rakenteet.

Perustaso

2- taso

Ymmärtää selkeää ja yksinkertaistettua puhetta, joka käsittelee jokapäiväisiä ja tuttuja asioita. Ymmärtää helposti lyhyitä, yksinkertaisia tekstejä ja saa selville pääasiat tuttuja aihepiirejä käsittelevistä teksteistä. Selviää rutiininomaisissa yksinkertaista tiedonvaihtoa vaativissa puhetilanteissa, vaikka ääntäminen on vielä

puutteellista. Pystyy kirjoittamaan suppeita, yksinkertaisia tekstejä jokapäiväisistä asioista, mutta teksti voi olla hajanaista. Hallitsee yksinkertaisimman peruskieliopin ja keskeisen perussanaston.

1- taso

Ymmärtää hitaasta ja selkeästä puheesta yksinkertaisia perustason ilmauksia, jotka liittyvät suoraan omaan elämään tai koskevat välitöntä konkreettista ympäristöä. Pystyy löytämään tietoa yksinkertaisista teksteistä. Selviää kaikkein yksinkertaisimmissa puhe-tilanteissa, mutta puhe on hidasta ja hyvin katkonaista ja ääntämisessä on puutteita. Pystyy kirjoittamaan erittäin lyhyitä tekstejä, joissa on lukuisia kielellisiä puutteita. Tuntee kaikkein yleisimmän perussanaston ja joitakin peruskieliopin rakenteita.

Asiakkuusprosessin kuvaus

Työttömän maahanmuuttaja-asiakkaan
asiakkuusprosessin kuvaus Samovaari-
hankkeessa

